TELUGU GRAMMAR
FOR THE USE OF SCHOOLS

BY

T. VENKAYYA.

ఆంధ్ర వ్యాకరణము.

కా. వెంకయ్య చేత
చేయఁబడినది.

చెన్నపురి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే
ప్రకటితము

Authorized by the Director of Public Instruction.

MADRAS.
V. Ramaswamy Sastrulu & Sons.
292, ESPLANADE.

1916

Government Copy-right.
All Rights Reserved.

Third Edition:—5,000 Copies.

ELUGU GRAMMAR

FOR THE USE OF SCHOOLS

B

T VENKAYYA

ఆంధ్ర వ్యాకరణము

ఆ వెంకయ్య చేత

చేయబడినది

చెన్నపురి

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారిచే

ప్రకటితము

1916

o z d b he D c o of Pu ru o

MADRAS

V Ramaswamy Sa ru u & Sons

G v nm n C py h

A R gh R v d

Th d Ed o — 00 C p

ఆంధ్ర వ్యాకరణము

సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము

లోకంబువలనఁ దెలియును

ంబు నియమము కొఱకు

-ృతంబు ఆద్యప్రకృతి

తంబు ద్వితీయప్రకృతి

భాష విశృతి

తభాషకు వర్ణం బులు ౫౦

అందు అచ్చులు ౧౬

ఈ ఊ ఋా బుు బూూ ౠ ౡా ఏ ఐ ఓ ఔ

అం అ

ఇందు హ్రస్వములు ౫

• అ ఇ ఉ బుు ఌ

దీర్ఘములు ౯

ఆ ఈ ఊ బూూ ౡా ఏ ఐ ఓ ఔ

ం ఇది అనుస్వారము

ఇది విసర్గము

హల్లులు 36

క ఖ గ ఘు ఙ చ ఛ జ ఝు ఞ ట ఠ డ ఢ ణ త థ ద ధ న
ప ఫ బ భ మ య ర ఱ ల వ
శ ష స హ ళ

కకారము మొదలు మకారముదనుకనుండు వర్ణము లైనవి స్పర్శము లన బడును

ఇవి యైదువర్గములుగా భాగింప బడును

కఖగఘఙ	కవర్గము
చఛజఝఞ	చవర్గము
టఠడఢణ	టవర్గము
తథదధన	తవర్గము
పఫబభమ	పవర్గము
యరలవ	ఇవి అంతస్థములన బడు
శషసహ	ఇవి ఊష్మములన బడు

అఆకఖగఘఙహ వీనికి ఉత్పత్తిస్థానము కంఠము
ఇఈచఛజఝఞయశ తాలువులు
ఋఌూటఠడఢణరష మూర్ధము
ఎఏతథదధనలస దంతములు
ఉఊపఫబభమ ఓష్ఠములు
ఞమఱణన నాసిక

వీనికి ఉత్పత్తిస్థానము కంఠతాలువులు
కంఠోష్ఠములు
దంతోష్ఠములు
నాసిక

2 ప్రాకృతభాషకు వర్ణములు 40

అచ్చులు 10

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఎ ఓ అం అ

హల్లులు 30

క ఖ గ ఘు చ ఛ జ ఝు ట ఠ డ ఢ ణ త థ ద ధ న
ప ఫ బ భ మ య ర ల వ స హ ళ

కొఱవడిన వర్ణంబులు 10

ఋ ఋూ ఌ ఌూ ఐ ఔ ఙ ఞ ష

3 దేశ్యతద్భవాత్మక మగునాంధ్రభాషకు
వర్ణంబులు 36

అచ్చులు 16

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఎ ఏ ఐ ఒ ఓ ఔ ం

హల్లులు 20

క గ చ చే జ జే ట డ ణ త ద న ప బ మ
య ర ల వ స హ ళ

౯ అనాద్యంబులగు వర్ణంబులు ౬

ఎ ఒ చే జే ఱ

౧౦ ఋ ౠ ఌ ౡ ఖ ఘ ఙ చ ఛ ఝ ఞ ఠ ఢ ణ థ ధ ఫ భ శ ష
ఇవి తత్సమాన్యదేశ్యంబులం గలసి యాంధ్రంబునం జేర్చు
చున్నవి
ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ఙ ఞ ఠ ఢ ణ ఱ ఽ ౕ ౖ ౘ ౙ ౚ క్ష ఁ ం ః
ఈ ఆ ఏ ఐ ఓ ఔ ఒ ఱ ఽ ౕ ౖ ౘ ౙ ౚ క్ష ఁ ం ః

అభ్యాసము

క చ అ ట ఈ డూ ఋ ర ల శ ష ప య హ
ఖ ఘ ఙ గ ఆ ఊ ౠ ఏ ౠ జ ఞ ఱ ఢ ద
త థ మ ఫ భ ప బ ఇ ఉ ఏ ఓ ఐ ఔ ం
ఎ ఒ ఱ న స శ చ జ ఛ ట ణ ర ళ

ఇం దచ్చు లెవ్వి ఎ ల్లు లెవ్వి పరుషము లెవ్వి కంఠ్యము
లెవ్వి దంత్యము లెవ్వి దీర్ఘము లెవ్వి హ్రస్వము లెవ్వి
స్పర్శము లెవ్వి కవర్గమును జెప్పము అనునానకములను జెప్పు
ము అంతస్థములను జెప్పు శ ష స హ ఈవర్ణములకేమి
వేరు శుద్ధాంధ్రభాషావర్ణము లెవ్వి ప్రాకృతమునకు దగ్గిన
వర్ణము లెవ్వి దేశ్యతద్భవాత్మకమగునాంధ్రభాషకువర్ణ ము
లెన్ని అవి ఎవ్వి ఖ ఛ ఝ ఱు మొదలయినవి తెనుగున
నెట్లుచేరును కకార మెచట బుట్టునని విసర్గమునకు జన్మ
స్థాన మెద్ది అనుస్వార మెచట బుట్టనది

——

సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము

౧౧ పూర్ణము ఖండము అని అనుస్వారము ద్వివిధము

పూర్ణమునుఖండమును ఒక్కొక్కటియు సిద్ధము సాధ్యము నని ద్వివిధము

అందము చందము	సిద్ధపూర్ణోదాహరణములు
చెందొవ కొందమి	సాధ్యపూర్ణోదాహరణములు
కలగి లొలగి	సిద్ధఖండోదాహరణములు
వచ్చెగమలాతుడు మెచ్చెదామరసాతుడు	} సాధ్యఖండోదాహరణములు

౨ బిందువుతత్సమవ్యతిరిక్తము లయినయాంధ్రశబ్దముల యందు బుషరళంబులకు ముందుగా నుండును గాని తక్కిన వర్ణములకు ముందుగా నుండదు

౧ హ్రస్వమునుమీదనున్న అరసున్న వైకల్పికముగానిండు సున్న యగును ఉకలగికలంగి చెలగి చెలంగి దీర్ఘము మీద గలిగినది అరసున్నగానే యుండును ఉతాజెప్పెనే జదివితి

౧౪ అటఇకచుడు అను శబ్దంబులందక్కు మొదట హ్రస్వంబుమీద అరసున్న యుండదు

అభ్యాసము

ఈ క్రింది శబ్దములలోని సిద్ధ సాధ్య బిందువులను చెప్పుము-
లేక వ్రాయుము

ము దు గొంది పంట మంచు చెంక చెంచు చెంది రము చేతరాఁ కలత జంగము వెలుగు పాడి పాతు గంధము చేప చెంగలువ కెందమ్మి ంబవట నేత గాడు వచ్చెగమలాకుడు చూ ంపమ్ములను

ఁగిఁ య ర ల వ ఈ యక్షరములు లఘువులు అల ఘువులు అని రెండు విధములు గలవి

అచ్చుకంటె బరమయిన అచ్చునకు వచ్చిన యకారము లఘువు ఉ (మేన అత్త) మేనయత్త

తక్కినది అలఘువు ఉ చాయ కాయ బయలు మొ

అరదము అరుదు ఇత్యాదులయందలి రేఫము అలఘువు

కలత చలము వలస ఇత్యాదులయందలి లకారము లఘువు

బహువచనము పరమయినప్పుడు ర ల డ ఈ వర్ణము లగు ఆదేశముగావచ్చిన ళకారము అలఘువు ఉ ఏళ్లు గోళ్లు పాళ్లు త్రాళ్లు మొ

ప్రథమమిా ది పకారమునకు ఆదేశముగా వచ్చిన వకారము లఘువు ఉ (రాము డు లికె) రాము డు వలికె (చెట్టు పడె) చెట్టువడె మొ

తక్కినది అలఘువు ఉ చేవ కావరము మొ

యలవలకు లఘుత్వాలఘుత్వములు సంస్కృత ప్రాకృత వ్యాకరణములలో గును గలవు రేఫము లెను గుభాషయందు మాత్రము ద్వివిధము

అభ్యాసము

ఈక్రింది పదములనుండు లఘ్వలఘువులయిన యరలవల నేర్పరింపుము

నాయము సోయగము చియనుట రామయ చేయి యిచ్చెను గుయతు తెర గు తరకలు చారపప్పు రాయంచ రాలుట రారా పోరా తొలుకరి నిలుకడ కులుకుట రాళ్లు బల్లు - కోళ్లు ఎల్లు నల్లు వడియము వరుస వదినె - వాకిలి నారువోసినవా డు నీరువోయకమాన డు - అత డు వడియె

౧౬ భూతార్థక క్రియాపదములయందును తద్ధర్మార్థక క్రియాపదములయందును నుండు యకార మెత్వము గలది భూ ఉ కనియెఁ చనియెఁ త ఉ కనియెడుఁ చనియెడుఁ కనియెడు చనియెడు

౧౭ ఉయ్యెల పయ్యెద తాయెతు ఈ మూఁడు శబ్దములయందున్న మధ్య యకార మెత్వముగలది

౧౮ ఆంధ్రభాషయందు బదాటిని ణకార యకార ళకారములును ఉ ఊ ఒ ఓ వీనితో గూడిన వకారంబును లేవు ఉ ఇత డు ఈత డు ఉయ్యెల ఉంగరము ఊరు ఓగిరము మొ

౧౯ తాలవ్యములు దంత్యములు అని చజలు రెండు విధములు గలవి

ఇ ఈ ఎ ఏ వీనితో గూడినవి తాలవ్యములు ఉ చిగురు చీర చెంగు చేప దిగి జీతము జెముడు జేగురు

అ ఆ ఉ ఊ ఒ ఓ ఔ వీనితో గూడినవి దంత్యములు

ఉ చవి చాన - చ్చుము చూపు వొప్పు చోటు చోక
జత జాతర జొన్న జూదము జొంపము జోలి జోకు

సంస్కృత ప్రాకృతములయందు తాలవ్యములేకాని దంత్యములు లేవు

౨౦ దంత్యతాలవ్యములైన చ జ ల కు యతిప్రాసముల యందు మైత్రిగలదు

ఉ దేదలేటబంగారుజలసహంబులతూండ్లు రాచవారు వడసి రాచరించి

అభ్యాసము

ఈక్రింది పదములనుండు దంత్యతాలవ్య చజలను వ్రాయుము లేక చెప్పుము చుక్క చీమ చొక్క ము జ్ఞాడ జాణ జున్ను జడ్డిగము జిత్తు జుత్తు జూటు చయ్యన చలి జిలకఱి జ్ఞేడు జల్లి జేన జొంపము జొన్నలు

సంజ్ఞలు

౧౧ ప్రాతిపదికము నామము ఉ రామ కృష్ణ - గోవింద మొ

ప్రత్యయము వర్ణకము ఉ డు ము వు లు మొ

ధాతువు ర్ణయ ఉ పోషించు భరించు కొట్టు తిట్టు మొ

అచ్చులు ప్రాణములు అనుస్వారము బిందువు ఏ ఓ లు వక్రములు ఐ ఔ లు వక్రతమములు

హల్లులు ప్రాణులు క చ చ ట త ప లు పరుషములు గ జ డ డ ద బ లు సరళములు త్‌నవర్ణములు సిరములు

నకారము ద్రుతము

౨౨ సుబంతములు తిజంతములు క్త్వాంతములు తుము న్నంతములును ఈభాషయందు బ్రయోగింప దగవు సు ఉ రామ కృష్ణ మొ తి ఉ భవతి యాతి మొ క్త్వా ఉ భుక్త్వా త్యక్త్వా మొ తు ఉ గంతుమ్ యాతుమ్ మొ

౨ అవి అనుకరణమందు బ్రయోగింపనగును రామ అని భుక్త్వా అని గంతు మని మొ

---

౨ రకళలు ద్రుతప్రకృతిరూములు అని తెను గుశబ్దములు రెండు విధములు గలవి

ద్రుత మంతమందు లేని శబ్దములు కళలు ఉ డు ము వు లు అనుప్రథమావిభక్తియు కూర్చి కై పట్ట యొక్క విభక్తు లును పోఁమించితివి పోఁంచిరి ఇత్యాది మధ్యమపురుష క్రియలును పోఁమించుచున్నాఁపోఁమించిరి ఇత్యాది రేఫాంత క్రియలును పోషించుచున్నాము పోఁమించితిమి ఇత్యాదిమాం తక్రియలును ఇంచుక కొంచెము ఇత్యాది కించిదర్థకములును బళి బాపురె ఇత్యాది ప్రశంసనార్థకములును ఔర ఆహా ఇత్యాది ఆశ్చర్యార్థకములును అక్కట కటకట ఇత్యాది ఖంతావార్థ ములును అప్పుడు అనుతదార్థకమును ఎప్పుడుఅను యదార్థకమును ఏమి అను కిపర్థమును ఆ ఎ ఏ అను ఏవా

్థకములును డూర్ మిన్నక అను తూ్మర్థకములును కద కదా అను కిలార్థములును నుతించి సుం క ఇత్యాదిక్త్వార్థక ములును మొ

ద్రుతమంతమందు గల శబ్దములు ద్రుతప్రకృతికములు

ఉ కామునిచేత్ కాఁడునియందుఁ గనెన్ వినెన్ మొ

అభ్యాసము

ప్రాతిపదికమునకు బేరేమి వర్ణకమన నెద్ది క్రియ లెవ్వి బిందువనఁజేమి సరళములెవ్వి పరుషములెవ్వి ఆంధ్రమున ప్రయోగింప నూడని పదములెవ్వి అవి ఎట్లు ప్రయోగింప నగును

వాడు వానిఁ చెట్లు తోటఁ చనెన్ ఈఁడు అగ్ని ఇందు ద్రుతప్రకృతికములెవ్వి కళ లెవ్వి

కళలకు గ్రంథమందు జెప్పిన చొప్పున నీ క్రిందిపదము లకు బేళ్ళను వ్రాయుము లేక చెప్పుము చూచితిమి వచ్చు చున్నారు కటకఁ బలి మిన్నక కద అప్పుడు చూచెదవు - కూర్చిఁబెట్ట ఎమి ఏ అ కొంచెము

—౫ తద్భవము తత్సమము దేశ్యము గ్రామ్యము అని ఆంధ్రభాష నాలుగువిధములు గలది

సంస్కృత ప్రాకృతంబులవలన బుట్టినది తద్భవము

సంస్కృత ప్రాకృత భాషాసమము తత్సమము

లోకవ్యవహారసిద్ధము దేశ్యము

లోకవ్యవహారసిద్ధమై శాస్త్ర విరుద్ధమైనది గ్రామ్యము

—౬ తద్భవమన గా వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయము లను శాస్త్రప్రకారము పొంది వ్యవహారింప బడునది

అది సంస్కృతభవము ప్రాకృతభవ మని ద్వివిధము

ఉ చందురు డు సంద్రము ఇవి మొ సంస్కృతభవములు

ఉ పవడము ంచు ఇవి మొ ప్రాకృతభవములు

—౭ తత్సమమన గా ఆంధ్రవిభక్త్యల్లనైన వికారముగలది అది సంస్కృతసమము ప్రాకృతసమమని ద్వివిధము

ఉ రాము డు శంభువు ఇవి మొ సంస్కృతసమములు

ఉ సరి రాణి ఇవి మొ ప్రాకృతసమములు

—౮ దేశ్యము ఆంధ్రదేశ్యము అన్యదేశ్యము అని ద్వివిధము

ఉ తల్లి తండ్రి ఇవి మొ ఆంధ్రదేశ్యములు

అన్యదేశ్యము ఆంధ్రవర్ణయుక్తము అనాంధ్రవర్ణయుక్తము అని ద్వివిధము

ఉ తావి మోవి ఇవి మొ ఆంధ్రీవర్ణయు క్తములు

ఉ రావు రివర ఇవి మొ అనాంధ్రవర్ణయు క్తములు

౯౯ గ్రామ్యము నింద్యగ్రామ్యము అనింద్యగ్రామ్యము అని ద్వివిధము

ఉ వస్తాడు పోతాడు ఇవి మొ నింద్యగ్రామ్యములు

ఉ కఱుఁదు డు ప్రాణగొడ్డము ఇవి మొ అనింద్య గ్రామ్యములు

30 ఈభాషయందు గవిసమయ సద్ధంభైనపదము ప్రయో గింపవలయును

అభ్యాసము

ఈ దిగువ నుదాహరించిన పదములందుతత్సమ తద్భవదేశ్య గ్రామ్యములను వివరింపుము

పవడము జగత్తు ఇంగలము పాలు చూచేని జన్నము ఖడ్గము వ్రాస్తాడు తల్లి గృధ్రము గద్ద నిద్దుర గుడి కోట-పేట గాదిలి సుద్ది వెన్ను డు జన్నిదము పన్నిదము కవాటము రావు లక్ష వడుగు భువి విద్య సాము లక్ష్మి

సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము

సంధిపరిచ్ఛేదము

---

౧ అకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు సంధిబహుళము ఉ మేనత్త మేనయత్త చింతాకు వాంసయేది చెలువు డయిటు రమ్ము మొ.

౨ మధ్యమపురుషంబునందు ఇకారమునకు అచ్చుపరం బగునపుడు సంధి నిత్యము ఉ సేవించితి వచ్యుతుని మొ

౩ ప్రథమోత్తమపురుషంబులయందు సంధి వైకల్పికము ఉ వచ్చి రమరులు వచ్చిరియమరులు వచ్చితిమిపుడు వచ్చితిమి యిపుడు మొ

౪ క్త్వార్థక ఇకారమునకు సంధిలేదు ఉ వచ్చియిచ్చెను చేసి యడిగెను మొ

౫ అది అవి ఇది ఇవి ఎది ఎవి ఎది ఎవి అను నీశబ్దముల యందలి ఇకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు సంధి వైకల్పిక ము ఉ అదేమి అదియేమి మొ

౬ ఏమి మొదలగు శబ్దంబుల ఇకారంబునకు అచ్చుపరం బగునపుడు సంధివైకల్పికము ఉ ఎమయ్య ఎమియయ్య హరి కిచ్చె హరికినిచ్చె మతేమి మతియేమి మొ

౭ ఉకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు సంధి నిత్యము ఉ రాము డతడు సోము డితడు మొ

౯ ప్రథమేతర విభక్తిస్థలయందుండు ఉకారమునకు సంధి వైకల్పికము ఉ నన్నే లె-నన్ను నే లె- నాకొ ఱకిచ్చె - నాకొఱకు నిచ్చె-నా కనుర్ఁడు - నాకు నసుర క్తు డు-నాయం దసుర క్తి-నాయందు నసుర క్తి మొ

౯ నన్ను మున్నులకు ద్వితీ లోఁబుఱాదు సంధి లేదు ఉ ననునే లె - మమునే లె

౧౦ వ ర్తమానార్థకి చువర్ణక ఉకారమునకు అచ్చుపరం బగునపుడు సంధి వైకల్పికంబు వచ్చుచుండెఁ - వచ్చుచు నుండెఁ మొ.

౧౧ వాక్యవిరామమందు ఉకారమునకు అచ్చుపరంబగు నపుడు సంధి లేకున్నను దోషంబులేదు ఉ పడగనున్నవాసుమ భయవిహ్వలుఁడుగా డు - అరదమునకు మొ

౧౨ పరిమాణార్థకి పయిన ఎడు వర్ణకము పరంబగునపుడు సమస్తప్రాణములకు సంధి నిత్యము ఉ వాఁ డు - పుట్టఁడు-తూఁమెఁడు - గోనెఁడు మొ

ఈ ఎడు పరంబగునపుడు దోసిలి మొదలగు శబ్దములయం దున్న లివర్ణమునకు లోపము నిత్యముగా నగును ఉ దోసె డు-గుప్పెఁడు- పట్టఁడు- పిడికెఁడు మొ

౧౩ ఆ-ఈ-ఊ-ఏ-ఐ-ఓ ఔ ఈ యచ్చుల కచ్చులు పరంబు లగునపుడు సంధికాదు పరమయిన అచ్చునకు యకారము

వచ్చును ఇదియె లఘు యకారము. ఉ. మాయాపు-మీాయిల్లు- సహాయునియె- రేగొండ- మైయొఱపు- రోయీవి- గ్లాయుదయించె. మొ.

అభ్యాసము

పూర్వసూత్రములయందలి సంధులకు నిమిత్తములయిన సూత్రములను వ్రాయుము- లేక- చెప్పుము.

వాడు చేయకుండడు-నీవు చేసితివని వింటిని - వారు వచ్చిరని చెప్పితిరి-లెస్సయినమాటచెప్పితివి-అదేమి-వారు మేముచూచితిమనిరి-ఇదెవతె - రాజు బ్రాహ్మణులకొఱకు కుపాయనమిచ్చెను-నిన్నడుగుటకంటె నూరకుండుట మేలు - చూచుచుండినవారెవరు - వారియం దట్టిగుణములు లేవు - పుటకేడు బియ్యము కొనిపోయెను - రాముఁడు యిందుండును - మీ యాపదలు విడిచినవి.

---

౧౪. ఏనిశబ్దముయొక్క ఇకారమునకులోపము వైకల్పికముగానగును. ఉ. రామునేఁ గొల్చెద-రామునేనిఁగొల్చెద. మొ.

౧౫. వర్తమానార్థకచువర్ణకము పరమగునపుడు నువర్ణముయొక్క ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగ నగును. ఉ. అనుచు-అన్చు - వినుచు - విన్చు-ఆ నకారమునకు నిండుసున్న

వైకల్పికముగా నగును ఉ ఉంచు - వించు మొ చనుచు-పూనుచు ఇత్యాదులయందు కలుగదు

౧౬ సమూహమందు అది - అవి శబ్దముల అకారమునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును ఉ గొప్పది-గొప్పయది-నీది-నీయది - నీవి - నీయవి మొ

౧౭ అప్రదు - ఇప్రదు - ఎప్రదు అను నీశబ్దముల ప్రవర్ణము యొక్క ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును ఉ అప్రదు - అడ్డ - ఇప్రదు - ఇడ్డ - ఎప్రదు - ఎడ్డ

౧౮ ఆమ్రేడితమందు మొదటిపదమునకు అచ్చుపరంబగు నప్రదు అంత్యవర్ణము లోపించును ఉ ఓహోహో-ఔరౌరా మొ

ఆమ్రేడితమనఁగా రెండుమాఱు లుచ్చరించుమాట

౧౯ నమ శ్శబ్దము లను అనుకరణంబునందు విసర్గము లోపించును ఉ రామాయనము యనియె - త్వమేవగతి యనియె మొ

౨౦ నమశ్శబ్దమునకు ఓత్వంబును నగును ఉ రామాయ నమో యనియె

అనుకరణమనఁగా అనుధాతువుతోఁజేర్చి చెప్పుట

౨౧ ద్రుతప్రకృతికమునకు సరళవర్ణము పరమగునపుడు ఆద్రుతమునకు లోపస్వత్వపూర్ణ బిందుశ్లేషములలో నేదై

నను స్థిరము పరమగునపుడు బిందువు తప్ప కడమ మూఁటిలో నేదైనను వచ్చును ఉ వచ్చె గదాధరుఁడు - వచ్చెను గదాధరుఁడు-వచ్చెంగదాధరుఁడు - వచ్చెగ్గదాధరుఁడు ఇచ్చెధనము-ఇచ్చెనుధనము - ఇచ్చెద్ధనము మొ

౩౨ ప్రథమ హ్రస్వంబుకంటె బరంబుగ నర్ధబిందువును-నకారలోపంబును గలుగవు ఉ చెంగల్వ-కఱదోయి మొ

౩3 అచ్చుపరం బగునపుడు ద్రుతంబునకు లోపసంశ్లేషంబులు గలుగవు ఉ అనవుడు నిట్లు - నావుడు నాతఁడు-చేయరున్నాఁడు మొ

౩౪ సమాసంబులందంతట ద్రుతంబునకు లోపంబుగలుగును ఉ ఎల్లపాపములు మొ

౩౫ సమాసమందు ద్విత్వసహితములయిన-ను-లువర్ణముల ప్రథమాక్షర లోపము వైకల్పికముగా నగును ఉ కన్ను దోయి-కనుదోయి-నుల్లుకంప-ములుకంప మొ

అచ్చుపరంబగునపు డీలోపంబులేదు ఉ మిన్నేఱు - కన్నాకు మొ

౩౬ ఒకానొకచోట నితరస్థలమందును నీలోపంబు గలుగును ఉ ఇట్లునేరె-ఇలునేరె - కన్నుమూసె-కనుమూసె మొ.

౨౭. వాక్యంబుల తుదనుండెడి పదంబుల ద్రుతంబునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. అలరెనెత్తావి కేళీవనాగ్రసీమ - సాత్యవతేయుఁగొల్చెదఁ. మొ.

౨౮. పదంబుల నడుమనుండెడు - న - ల - డ మొదలగు వర్ణంబులకంటెఁ బరంబగు ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును ఉ. పుసుక - పున్క, కినుక - కిన్క, చిలుక - చిల్క, కడుపు - కడ్పు. మొ.

౨౯. మఱికొన్ని యచ్చులకుఁ బ్రామాణికప్రయోగముల వలన లోపంబు వైకల్పికముగాఁ గానఁబడుచున్నది. ఉ. ఉనికి - ఉన్కి, కలికి - కల్కి, బుడిపి - బుడ్పి, ఉంగరము - ఉంగ్రము. మొ.

అభ్యాసము.

ఈ క్రింది వాక్యములలో నుండు ద్రుతలోపాదులకు నిమిత్తములయిన సూత్రములను వ్రాయుఁడు.

వానినే నిన్నేనంపినఁ గార్యమగుఁ బ్రాయమనుచు నేఁ జెప్పితి మంచివన్నువాఁడు పలెఁ బచ్చనంచు నేఁజూచితి-మామిడికాయలు గొప్పవి - నిమ్మకాయలు చిన్నయవి - వాఁడప్పుడు చెప్పినమాటలు వినఁడు - ఔరౌర! యీతమాట పుట్టెను-బ్రహ్మణాయనము యనియె-నమోనారాయణాయ యనుచు భక్తులు పల్కిరి - వచ్చె నల్లనిదొర - చూచెను లక్ష్మీపతి - నిల్చెం

తోడి చెలిమి - నావలని నేరము మొ ఇటియె అలుక్సమాస మనఁబడును

౩౭ అందు ఆను సప్తమీవిభక్తికిని - ఇందునకును అలి యను నాగమంబు వచ్చును ఉ ద్దియందలి దయ - అందలి హేమసౌధములు - ఇందలి రత్నసానువులు మొ

౩౮ అనుకరణంబునందు అహామాదిశబ్దముల మకారము నకు ద్విత్వము వైకల్పికముగా నగును ఉ దాసోహమ్మనియె-హాసోహమనియె మొ

౩౯ మకారాదేతర వాల్లునకు ద్విత్వము నిత్యముగా నగును ఉ పాయాల్లుచు మొ

౪౦ డాదులు పరంబగునపుడు ప్రథమావిభక్తిముపర్మకమునఁ నిండుసున్నయు లోపంబును వైకల్పికముగా నగును ఉ భయంపడు - భయపడు - భయముపడు మొ

౪౧ కర్మధారయసమాసమందు విభక్త్యేకవచనమున విధిం పఁబడిన ముపర్మకమునకు పువర్మకంబును పూర్మబిందుపూర్వకపు వర్మకంబును వచ్చును ఉ సరసప్రబలును సరసంప్రబలుకు మొ

౪౨ బహువచనంబునందును నగును సరసప్రబలుకులు - సరసంప్రబలుకులు మొ ముపర్మకంబుచే బుపర్మకంబును గ్రహింపఁబడుచున్నది

౪౩ ద్రుతప్రకృతికముమీఁది కచటత లకు నిత్యంబుగ గజడదబ లాదేశములగును ఆద్రుతమునకు సున్నయు స్వత్వంబును

వైకల్పికముగా నగును. ఉ. వచ్చెఁ గమలాతుఁడు-వచ్చెంగమలాతుఁడు-వచ్చెనుగమలాతుఁడు-వచ్చెక్‌గమలాతుఁడు. మొ.

౪౪. ప్రథమమీఁది కచటతపలకు గసడదవ లాదేశంబులగును. ఉ. రాముఁడు గరుణాభిరాముఁడు-హరి సనుదెంచెఁ-గోపాలుఁడు డక్కులాఁడు-రాముఁడు దారకనాముఁడు - హరి వోషించె. మొ.

౪౫. తాను-నేనుశబ్దములమీఁది కచటతపలకుగసడదవలు రావు. అవి ద్రుతప్రకృతికములు గాన గజడదబలే వచ్చును. ఉ. తాఁజెప్పె-నేఁ జనివిని. మొ.

౪౬. తత్సమవ్యతిరిక్తములయిన తెనుఁగు శబ్దములమీఁది తత్సమ శబ్దముల కచటతపలకు గసడదవలు రావు. ఉ. అతఁడు కరుణించె. తండ్రి చంద్రధరుఁడు - ఇతఁడు టంకాయుధుఁడు-వాఁడు తామరసాప్తుఁడు వీఁడు పావనుఁడు. మొ.

౪౭. ద్వ్యంద్వ్యసమాసమందుఁ బదంబుకంటఁ బరంబులగు కచటతపలకు నిత్యముగా గసడదవ లాదేశములగును. ఉ.అరి గోపులు - కాలుసేతులు - టక్కుడెక్కులు-తల్లిదండ్రులు-ఊరు వల్లెలు. మొ.

అభ్యాసము.

క్రింది వాక్యములనుండు ఆగమాదులకు విధాయకములయిన సూత్రములను జెప్పుము - లేక-వ్రాయుము.

వచ్చునన్నఁజూచి యిచ్చకమాడెను-రాజునాజ్ఞచే భటులు జగడమాడిరి-విధాతృనాజ్ఞమీఱి నెవనికి శక్యను-విధాతృనానుమతిని వాల్మీకి రామాయణంబుఁజేసె-ఉద్భవనంబునకుం జనియలరుంజొంపములను గండుంగోయిలలను జూచి తళుకుం జెక్కుల తలిరుంబోండ్లుతల్లడిల్లిరి-సుకృతవిశేషంబున సౌందర్యంబును సరసంపుంబల్కులును గల్గును-విరహులు మదనుని కఱకుటమ్ములకు జెగడిరి-సజ్జనులు గుణవంతురాండ్రఁ బొగడుదురు-ధీరులాలు వ్యసనంబులఁ జిక్కదు - వానివలని భయము నాకెన్నండును లేదు-వారికి వారియందలి ప్రేమ యసదృశము. ఈసునఁబొదలెడు రాధకు దాసోహమ్మనుచు నందతనయుఁడు పల్కెఁ-నీవు వానికి భయంపడకుము-వాఁడు వోయెను నీవు చెప్పినదేమి-తాఁజెప్పినది తనకే తెలియదు-నీవు పోవనుండవు-అక్కడసెల్లెండ్రసొంపు సెప్ప నలవికాదు.

సూత్రములను జెప్పుచు నీక్రింది తప్పులను దిద్దుము.

దానికి కలిగిన సంపద జెఱుపునకుఁ గారణమాయెను- యోగ్యురాలు యెవతె-ధాత్రనుమతినిధకుఁడు ప్రజల సృజించెను. విరసము మాటలు పల్కవలదు - అన్నతమ్ము లాడుచున్నారు-

ఎఱడు వాండు పుత్రులంజూచె-నేను చెప్పినది వానికి యింపు గాదు. బొమ్మయిండ్లు పాలుపుగనున్నని - పాదయిండ్లు దూఱకుము - కూరకాయలు తెప్పింపుము. పూవమ్ములుమారునివిఁ.

శ్రీ. ఆంధ్రభాషయందు టింటి-తి మొదలయినవి రెండు విభక్తికములను పేరుగలవి.ఇవి విభక్తిపరంబగునపుడును సమాసమందును నామముల రు-ఱు-లు-డు-లి-న్ను-యి మొదలగు వానికి వచ్చును ఉ. నీరు-నీటిని-నీటివెల్లువ; ఏఱు-ఏటికి-ఏటి కాల్వ; విల్లు-వింటికి-వింటికొప్పు ; కూడు-కూటికి-కూటినుండ; అంబలి - అంబటికి - అంబటినీళ్లు; కన్ను - కంటికి - కంటితుద; నేయి - నేతికి - నేతికుండ మొ.

కొన్నియెడల విభక్తి పరంబగునపుడుమాత్రము వచ్చును. ఉ. మిన్ను-మింటికి-మిన్నేఱు ; పుడిసెడు - పుడిసెంటికి - పుడిసెడునీళ్లు. మొ.

కొన్నియెడల సమాసమందుమాత్రము వచ్చును.ఉ పాము పామునకు-పాఁపతోడు; వేము-వేమునకు-వేఁపచెట్టు. మొ.

కొన్ని యెడల సమాస విభక్తుల రెంటను గలుగవు. ఉ. పైరు-పైరునకు-పైరుజొంపము; కల్లు- కల్లునకు - కల్లుకుండ; ఎన్ను-ఎన్ననకు-ఎన్నుగంట. మొ.

అభ్యాసము

ఔపవిభక్తికములన నెవ్వి అవి యెప్పుడు వచ్చును? కన్ను శబ్దమునకు ద్వితీయాద్యేక వచనములు చెప్పుము? వింటిక్ అనునది యే విభక్తి నేయి-నూయి-గోయి-రాయి-హాయి-చేయి ఈ పదములు మఱియొక పదముతో సమసించునప్పుడు ఔప విభక్తికములు వచ్చునట్లు చెప్పుము

సంధిపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము

———

అజంతపరిచ్ఛేదము.

౧. డు-ము-వు-లు-ప్రథమావిభక్తి.
ని-ను-ల-కూర్చి-ద్వితీయావిభక్తి.
చేత-చే-తోడ-తో-తృతీయావిభక్తి.
కై-కొఱకు-చతుర్థీవిభక్తి.
పట్టి-వలన-కంటె-పంచమీవిభక్తి.
కి-కు-యొక్క-లో-పల-షష్ఠీవిభక్తి.
అందు-న-సప్తమీవిభక్తి.

౨. ఓయి-సంబోధనార్థకావ్యయము.

ఓయి పదంబునంగలి యివర్ణంబునకు మహదామంత్రణంబున వైకల్పికంబుగా - అమహదామంత్రణంబున నిత్యముగా లోపంబు గలుగును. ఓయి రాముఁడ-ఓ రాముఁడ-ఓ చెలి - ఓ మృగమ. మొ.

3. నీచత్వమిత్రత్వంబు లర్థంబులగునపుడు పుంవాచకంబున రి అనియు-స్త్రీవాచకంబున సి యనియు ఆదేశంబులగును. ఉ. ఓరి దురాత్మ - ఓరి చెలికాఁడ - ఓసి దురాత్మురాల- ఓసి చెలి. మొ. ఓ-ఓయి-ఓరి-ఓసి వీనిఁ బదాదియందుఁ బ్రయోగించునది.

సంబోధనంబున రో అను నవ్యయము స్త్రీవాచకంబులకుఁ బరంబుగ వచ్చును. ఉ. అక్క-రో. చెలియరో. మొ.

౪. స్త్రీలు తిర్యగ్జంతువులు అచేతనములు అమహత్తులు - ఇతరములు మహత్తులు.

అమహచ్ఛబ్ద విశేషణములు అమహత్తులు - మహచ్ఛబ్ద విశేషణములు మహత్తులు.

౫. విభక్తి పరంబగునపుడు మహచ్ఛబ్దసంబంధియగుఅంత్య అకారంబునకు ఉకారంబాదేశంబగును. ఉ.రామ-రాము.మొ.

౬. పుంలింగమందు ఇకారాంత వ్యతిరిక్త మహచ్ఛబ్ద సుప్రత్యయంబునకు బిందు పూర్వక డువర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. రాముఁడు-రాముండు. మొ.

౭. కొన్ని అమహచ్ఛబ్దంబులకు మహద్విషయందు అబ్బి డువర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. సముద్రుఁడు-మేఘుఁడు. మొ.

౮. సంబోధన ప్రథమైకవచనంబునకు అంతమందు అదాగమంబును బహువచనంబునకు ఆరదాగమంబును వచ్చును. తకార ముచ్చారణార్థము. ఉ. ఓ రాముఁడ-ఓరాములార.మొ.

౯. వీనికి దీర్ఘంబు వైకల్పికంబుగ నగును. ఉ. ఓ రాముఁడా-ఓరాములారా. మొ.

౧౦. కొందఱు సంబోధనంబున డువర్ణకము లేదందురు. ఉ. ఓ రామ-ఓ రామా. మొ.

౧౧. లాంతవ్యతిరిక్త ప్రాతిపదికంబులకంటె బరంబైన ప్రథమా బహువచన ద్వితీయా బహువచనములకుఁ గ్రమంబుగ లులవర్ణంబు లాదేశములగును. ఉ. రాములు-రాములన్; వనములు-వనములన్. మొ.

౧౨. దీర్ఘపూర్వక లకారోపధ కాదంత సంస్కృత సమ మహచ్ఛబ్దములమీఁది లులలకు రురలాదేశంబులగును. ఉ. బాలుఁడు - బాలురన్. మొ.

౧౩. పగతుఁడు మొదలగు వికృతి శబ్దంబుల లులలకును రుర లాదేశంబులగును. ఉ. పగతురు - పగతురన్ - నెయ్యురు - నెయ్యురన్ - అల్లురు - అల్లురన్ - బలియురు - బలయురన్ - ఓ పగతురార. మొ.

౧౪. మహదమహచ్ఛబ్దంబుల ద్వితీయైకవచనములకుఁ గ్రమంబుగ నినువర్ణకంబులు వైకల్పికంబుగనగును. ఉ. రాము నిన్ - రాముఁన్; వనమును - వనమున్. మొ.

౧౫. కర్మ ప్రవచనీయార్థమందు కూర్చి వర్ణకంబగును. ఉ. వర్షముంగూర్చి జపము. మొ.

౧౬. తృతీయావిభక్తి పరంబగునపుడు మహచ్ఛబ్దంబులకు ఏకవచనంబున వైకల్పికంబుగ ని అను ఆగమంబును, మహద మహచ్ఛబ్దంబులకు బహువచనంబున నిత్యంబుగ ల అను ఆగమంబును వచ్చును.

౧౭. తృతీయా విభక్తికి చేత - చే వర్ణకంబు లాదేశంబు లగును. ఉ. రామునిచేత - రాముచేత - రాములచేత - రాములచే - వనముచేత - వనములచేత. మొ.

౧౮. సహార్థమందు తృతీయావిభక్తికి తోడ తో వర్ణకంబు లాదేశంబులగును. ఉ. రామునితోడ వచ్చెసీత - రామునితో వచ్చెసీత. మొ.

౧౯. చతుర్థీ విభక్తికి కై-కొఱకు వర్ణకంబు లాదేశము లగును. ఉ రామునికొఱకు - రాములకొఱకు - రామునికై రాముకై - వనమునకై - వనములకై. మొ.

౨౦. పంచమీ విభక్తికి వలన వర్ణకం బాదేశములగును. ఉ. రామునివలన - రామువలన - రాములవలన; మునివ వలన. మొ.

౨౧. గుణము కారణమగుచుండఁగా పంచమీ విభక్తికి పట్టి అనునది యగును. ఉ. జ్ఞానముంబట్టి మోక్షము. మొ.

౨౨. అన్య దూర సమీపావ్యర్థకములు పరంబులగు నపుడు పంచమీవిభక్తికి కంటె వర్ణకం బాదేశంబగును.ఉ. వాని కంటె నన్యుండు-దానికంటె దూరము-వీనికంటె సమీపము-రామునికంటె నితరుఁడు. మొ.

౨౩. ఉకార బుకారాంత శబ్దంబులకంటెఁ బరంబయిన షష్ఠ్యేకవచనంబునకు కువర్ణకం బాదేశం బగునపుడు నకారంబు పూర్వాగమంబుగా వచ్చును.

౩౮. ఇకారాంతవ్యతిరిక్తశబ్దంబుల షష్ఠీవిభక్తికి కువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. రామునకున్ - రాములకున్ - గురువున కున్ - విధాతృనకున్ - అంబకున్ - రమకున్. మొ

౩౯. ఇకారాంతశబ్దంబులకును - ఏకాక్షర ఈకారాంత శబ్దంబులకును కివర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. హరికిన్ - మతి కిన్ - గౌరికిన్ శ్రీకిన్ - స్త్రీకిన్. మొ

౪౬. నీ - మీ అను సర్వనామశబ్దంబులకు కివర్ణకంబు రాదు. ఉ. నీకున్ - మీకున్.

౪౭. నిర్ధారణార్థమందు విధింపఁబడిన షష్ఠీవిభక్తికి లోపల లోవర్ణకంబు లాదేశంబులగును. ఉ. దేవతలలోపల గౌరి యధి కురాలు-దేవతలలో రామిఁ డధికుఁడు మొ.

సౌధంబులోపల నిత్యాదులయందు లోపలనునది అంతర పర్యాయంబగు దేశ్యశబ్దముగాన నది సమానంబని యెఱుఁగ వలయు.

౪౮. శేషార్థమందు విధింపఁబడిన షష్ఠీవిభక్తికి యొక్క-వర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. రామునియొక్క గుణములు-రాజు యొక్క పురుషుఁడు. మొ.

౪౯. నిమిత్తాద్యర్థంబులం గలిగిన సప్తమీవిభక్తి ప్రథమాసమముగా నుండును ఉ. చర్మము నిమిత్తము పులిని జంపెను. మొ.

ంత్తమిాివిభ్ అందు వర్ణకంబాదేశం బగును ఉ
రామునియందుఁ గామునందుఁ రసులయందుఁ వన
మునందుఁ మొ

ంగ మిాంత్తయగు ఇవం శబ్దార్థమునకు అధికరణత్వ
ము వివక్షించునప్పుడు ప్రకృతి ప్రత్యయ సముదాయంబునకు
ఇందువర్ణకం బాదేశంబగును ఉ ఇందు భుజియించె ఇందు
శయనించె మొ

3త ఉకారాంశంబులగు కొన్ని అమహచ్ఛబ్దంబులకు
సప్తమ్యే వచనంబున న అను వర్ణకంబు వచ్చును వనమునఁ
ధనమునఁ దనువునఁ మొ

అభ్యాసము

సంబోధనార్థ ములయిన యవ్యయము లెవ్వి అమహత్తు
లెవ్వి మహత్తులెవ్వి సముద్రు మేఘు డురగులు ఇవి
మహత్తులా అమహత్తులా మహత్తులకు బ్రథమైకవచనం
బున వచ్చునట్ల వర్ణమెద్ది అమహద్ద్వితీయైకవచనవర్ణక మెద్ది
అది నిత్యమా వికల్పమా నిత్యమన నేమి వికల్పమన నేమి
బహువచనసూచకములగు వర్ణకము లెవ్వి తృతీయైకవచన
మున వచ్చునట్టి యాగమమెద్ది బహువచనమునకు వచ్చునట్టి
యాగమమెద్ది ఉదాహారణములు కొన్ని చెప్పుము తోడ
కంబు పట్టి లోపల వర్ణంబు లేయేయర్థంబుల వచ్చును

ఉకార ఋకారాంతములకు నకారాగమం బెపుడు వచ్చును శ్రీకు గౌరికు ఈని చెప్పవచ్చునా కూడదా చెప్పవలసినవిధి యేమి కూడని విధమేమి నీ అని యేసూత్రముచే వర్ణకము వచ్చును అట్లు చెప్పుట సాధువా అసాధువా

---

3 స్త్రీలింగములుగాని అకారాంతములైన అమహచ్ఛబ్దంబుల ప్రథమైకవచనమునకు ముపర్ణకం బాదేశంబగును ఉపవనము ధనము పర్వతము మొ

3ర ఆ ముపర్ణకమునకు ద్విత్వంబైనను పూర్వబిందుపూర్వక బువర్ణకంబయినను వచ్చును ఉ వనమ్ము వనంబు మొ

3ఱ ముపర్ణాంతములైనశబ్దములకు ప్రథమాబహువచనము మొదలగు విభక్తులు పరంబుగునపుడు ముపర్ణం బాగమంబుగా వచ్చును ముపర్ణకమునకు విధించిన ద్విత్వాదులు దీని ని వచ్చును ఉ వనములు వనమ్ములు వనంబులు వనమున్ వనమ్మున్ వనంబున్ వనములన్ వనమ్ములన్ వనంబులన్ మొ

3ఒ కొన్నియెడల అమహచ్ఛబ్దంబుల ఆగమ ముపర్ణంబునకు బహువచనంబు పరంబగునపుడు లోపంబును పూర్వమందున్న అకారంబునకు దీర్ఘంబును వచ్చును ఉ జొంపాల కూటాలు మొ

3ఓ ఇకారాంతశబ్దంబుల సుప్రత్యయంబునకు లోపంబు వచ్చును ఉ హరి వారి కుతి మొ

3ఆ వీని బహువచనంబు పరంబగునప్పుడు ఉకారంబు అంతాదేశంబుగానగును ఉ హారులు వారులు మితులు మొ

౩౯ ఇకారము ఉపాంత్యముగ అంత్యము గా గలిగిన శబ్దములకు బహువచనం ఱు పరంబగునప్పుడు ఉపాంత్యమునకు ఉకారాదేశంబు వచ్చును ఉ బలిమి బలుములు కలిమికలుములు మొ

దోసలి మొదలగ శబ్దంబుల ఉపాంత్య ఇకారమునకును మొదట ఇకారమునకును గుగదు ఉ దోస్లు రొళ్లు సిళ్లు మొ

౪౦ ఇకారాంతమహచ్ఛబ్దంబులకు దృతీయా విభక్తి పరంబగునప్పుడు న్యాగమంబు లేదు ఉ హరిచేత హరికొఱకు మొ

౪౧ ఇకారాంతశబ్దముల సంబోధనప్రథమైకవచనమునకు ఆదాగమంబులేదు దీర్ఘంబువైకల్పికంబుగానగును ఉ ఓహరిఓహరీ ననుం గృపజూడు భారతి మొ

౪౨ ఈకారాంతశబ్దములకు ప్రస్వ ములగలుగ గా ఇకారాంతంబులకుంబోలె గార్యంబు నెలుంగవలయు ఉ గ్రామణిగ్రామణులు నది నదులు గౌరి గౌరులు మొ

౪3 ఉకారాంతశబ్దములకు మూడులింగములయందును ప్రథమైకవచనమునకు వువర్ణం బాదేశంబగును ఉ గురువు ధేనువు వస్తువు మొ

౪౪ ప్రథమాబహువచనము మొదలగు విభక్తులయందును ఆయాగమంబు గానవచ్చును ఉ గురువులు గురువుల్ - గురువుల్ వస్తువుచేత్ వస్తువులచేత్ ధేనువులతోడ్ మొ

౪౫ ఉకారాంత మహచ్ఛబ్దంబులకు వైకల్పికముగా డువ ర్ణకం బాదేశంబగును ఉ గురుడు గురువు మొ

౪౬ మను వటు ఆదిశబ్దంబులగు డువర్ణక నివర్ణకంబులు లేవు ఉ మనువు మనుల్ వటువు వటుల్ మొ

౪౭ ఉకారాంతశబ్దములకు సంబోధన ప్రథమైకవచనము నందు డువర్ణక వువర్ణకి ఆదాగమంబులు లేవనియును ప్లుతము వచ్చుననియును కొందఱు చెప్పుదురు ఉ ఓగురూ ఓశంభూ మొ జరత్కారూ మునిశ్రేష్ఠ యను భారతప్రయోగమువలన ప్రతిపదికాంత ఉకారమునకే ప్లుతంబు లోపవిధి బలీయము గను సు లోపంబు

౪౮ ఓకారాంతంబయిన గోశబ్దంబునకు ఓవు అని రూపంబు

౪౯ నామంబు తుదగుండుదీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబు గలుగును ఉ అంబ గౌరి వధువు మొ

౫౦ దేశ్యపదంబుల దీర్ఘంబులకు హ్రస్వంబు గలుగదు ఉ నవలా నేజా లఱో రీ మొ కొన్నియెడల లఱో రీ శబ్దంబులకు హ్రస్వంబు గాన బఱయెడి ఉ లఱోరీ లఱోరులు

౫౧ ఏక ఋరసంస్కృతశబ్దంబుల దీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబు గలుగదు ఉ శ్రీ హ్రీ జ్యా మా మొ

౫౨ దీర్ఘసమాసములయందు వైకల్పికంబుగ ఈకారంబునకు హ్రస్వంబు గలుగును ఉ నదిసుతగురుకన్యాశల్యనాగపురిశుల్

౫౩ వృథాయను అవ్యయంబు దీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబు వైకల్పికంబు ఉ వృథచేసితివి వృథా శేయింతురె

౫౪ ఋకారాంతములు అవిధాత్రాదులు విధాత్రాదులు అని రెండు విధములు గలవి

౫౫ అవిధాత్రాదుల అంత్యాచ్చునకు ఆకారం బాదేశంబుగా వచ్చును ఉ ఎత భూత స్వస మొ

౫౬ విధాత్రాదిగణంబునకు వైకల్పికముగా డువర్ణకం బాదేశంబగును ఉ విధాత విధాతృడు సవిత సవితృడు నేత నేతృడు మొ ఈరెండును క్రమముగా రమాశబ్దముతోడను ఈశశబ్దముతోడను దుల్యంబులు

౫౭ కొన్నియెడల అమహచ్ఛబ్దంబులకును ఎకాదిగణంబునకును బిందుపూర్వ డువర్ణకం బాదేశంబగును ఆదేశంబగునప్పుడు ఉకారం ము గలుగదు ఉ కత్తళడు కైరడు - పులియడు వనమొ ఱడు ఇత్యాదు లమహత్తులు ఒక్కడు అతడు ఇతడు ఎవ్వడు మనుమడు గండడు మిండడు

ఇత్యాదు లేకాదులు ఆ యేకాదిగణములలో నొ క్ర డను దాని నొక్క డనియును రూపంబు గిలదు

౫౮ అనమానమందు నురశ్ఛ్దంబునకు స్త్రత్వబహుత్వంబు లగును ఉ సురలు సమాసమందు భూ ఒ డు

౫౯ అసురశ్ఛ్దము వైకల్పికముగా స్త్రతుల్యంబు ఉ అసుర ఆసుర డు

౬౦ కుశాదిశబ్దంబుల ముపర్లకం బునకు లోంబు నిత్యం బు ఉ కుశ కర్భ మొ

౬౧ దూతాదులకు స్త్రీత్వంబు బహుళంబు ఉ దూత - దూతు డు యోష యోధు డు శుంభ శుంభ డు

౬౨ చరిత ప్రమ హాం అభిలాష తరంగ ఇత్యాదులకు ముపర్శకం బు వైకల్పికంబు చరిత చరితము మొ

౬ మీ ము చుట్టము వీని బహువచనంబు రంబగు నపుడు ముపర్శలోపంబు వైకల్పికంబు ఉ మీఁలు మీస ములు మట్టలు చుట్టరులు

౬౫ వైశ్ఛ్దమునకు రో యనియు నౌశ్ఛ్దమునకు నావా అనియు రూపంబులు ఉ రోయీవి రోఁత నావ జూచెఁ - నావ నడచె

౬౫ గ్లౌశ్ఛ్దము స్త్రసమము ఉ గ్లాయిదయించె - కంధ రాశ్ఛ్దము నపుంసకమగు ఉ కంధరము

౬౬ భూ శబ్దమునకు భువి దివ్ శబ్దమునకు దివి అని రూపంబులు ఉ భువి దివి నీవలన బొడమె బుపుషవతంసా

౬౭ ఐకారమునకు అయి యనియు ఔకారమునకు అవు అనియు ఆదేశంబులు వైకల్పికముగా నగును ఉ చెలువై చెలువయి బొర అచ్చర మొ

౬౮ ద్వంద్వసమా మందు బూర్వపదమందున్న ఉకారంబునకు ఆపాదంబు వైకల్పికంబు ఉ మాత్రృతృబుద్ధి నంభోధిపుత్రి గొలుచు మాతాపితృబుద్ధి నిలమటలో దలతుఁ

౬౯ అంత్యవ దొకానొకచోట గకారంబునకు వకారం బాదేశంబగును ఉ ప్రోగు ప్రోవు చూ ఈవి తోగ తోవ మొ

రేగు వాగు వాసి ఇత్యాదులయందు గలుగదు

౭౦ కొన్నియెడల నువర్ణాంత శబ్దములకు ఎవచనంబు నందు వికల్పముగాను ఒనారచనంబునందు నిత్యముగాను నువర్ణమునకు బిందుపూర్వక నువర్ణం బాదేశం బగును ఉ కొలను కొలకు కొలకులు వలను వకు వలకులు కెలను-కెలకు కెలకులు మ్రానుమ్రాక మ్రానులు మొ

౭౧ ఇతి కొన్ని నువర్ణాంత శబ్దములకు అల్లి అర్థబిందు పూర్వక నువర్ణకం బాదేశం గును ఉ రేను రేగు రేగులు గోను గోగు గోగులు మొ

౭౯ కొన్నియెడల బహువచనంబు పరంబగునపుడు నువర్ణమునకు లోపంబువచ్చును ఉ చేను చేలు మీను మీలు పేను పేలు

మేరు కౌను వీను ఇత్యాదులయందు రాదు

౭ ద్విత్వముతో నడిన లువర్ణంబునకు లులలు పరములగునపుడు వైకల్పికముగా పూర్వబిందు పూర్వకడువర్ణంబాదేశంబగును ఉ విల్లు విండ్లు ముల్లు ముండ్లు విల్లుల్ విండుల్ మొ

౭౮ ఆ డువర్ణ సంబంధియైన ఉకారమునకు లోపమువైకల్పికముగానగును ఉ విండ్లు విండ్ల్ ముండ్లు ముండ్ల్ మొ

౭౯ ఆలు మొదలగు శబ్దంబుల లువర్ణంబునకు లులలు పరములగునపుడుపూర్వబిందు పూర్వకడువర్ణంబును దానిఉకారంబునకు లోపంబును ఆ లులలకు రుగలును ఆదేశంబులగును ఉ ఆలు ఆండ్రు ఆండ్ర్ జవరాలు జవరాండ్రు జవరాండ్ర్ కోడలు కోడండ్రు కోడండ్ర్ మొ

౮౬ ఏఱు నోరు ఇత్యాది శబ్దములయందున్న ఉకారమునకు లోపంబు రాగా అలుగు లకారం బాదేశంబగును ఉ ఏళ్లు నోళ్లు మొ

౮౭ డలట వీని ఉకారఇకారములపు లులలు పరంబులగునపుడు లోపము వైకల్పికము ఉ త్రాడు త్రాళ్లు త్రాడులు-

తడి తల్లి తడులు చాలు చాల్లు చాలులు అంబలి అంబల్లు-అంబలులు చెట్లు చెట్టు చెట్టులు జెట్ట జెట్లు జెట్టులు మొ

౭౮ ద్విత్వముతో గూడిన శువర్ణముయొ క్క ద్విత్వమున కును ఉకారమునకును లోపంబు వైకల్పికంబు అంబల్గొ చి పండిల్పెన మొ

౭౯ ఔపవిభక్తిక యోగ్యమైన శివర్ణమునకు లులవర్ణకం బులు పరంబులగునపుడు ఇకారమునకు లోపంబును పూర్ణబిం దుపూర్వకముగా వర్ణంబును బహుళముగా వచ్చును ఉ రో కలి-రో కండ్లు అటకలి అటకండ్లు గొడ్డలి గొడ్డండ్లు మొ

౮౦ నామంబులకడపటి మున్ను సంయుక్తంబయి ముగిసిన దయినను లువర్ణకంబు మరల గానంబడుచున్నది ఉ మొసళ్లులు నెమళ్లులు ముండ్లులు మొ

౮౧ ఉకారాంతములగు న్నిశబ్దంబులకు న అను ప్రథమావిభక్తిపరంబగునపుడు నామాంతవందున్న ఉకారంబునకు విభక్త్యాదియందున్న నకారంబునకు లోపంబగు ఉ చోటు న చోట ఇట్లు మీ ద్ర్ ద్ర మొ

కొంగున వీపున వైపున ఇత్యాదులయందు గలుగదు

౮౨ ఔపవిభక్తికాంతంబులగు నామంబులకు ప్రథమాద్వి తృతీయార్థములయందు అత్వంబు వచ్చును ఉ పంట-మింట చేత వాత మొ

ఆ ఉకా రంతవ్యతిరి క్తంబులును సంస్కృతప్రా కృతసమం బులునగు స్త్రీలింగశబ్దంబులకును స్త్రీసమంబులయిన మ స్త దేశ్యశబ్దంబులకును నులోపంబు గలుగును ఉ అంబ రము గౌరి వాణి జెడ మేర రణి సరి జాం మేడ తావి మోవి ఊరు తేరు మోపు దాపు మొ

ఆర ఇయ అంతమంబు గల శబ్దంబులయొక్క ఇయ అను దాని ఎకారాదేశంబును ఇకారసహనగ లోపంబును వైకల్పిక ముగానగును ఉ విడియరు విడెము విద్యము ముత్తియను ముత్తెము ముత్యము కన్నియ న్నె కన్య మొ

ఆగ చేశ్యశబ్దములన్నియు చటుచుగా స్త్రీలింగసమంబు లును నపుంస లింగసమంబులునుగా నుండును ఱ అన్న చిన్న బియ్యము పియ్యము మొ రాయుచుగననుటచే అల్లుడు మొ

ఆఱ స్త్రీ సమంబులగు చేశ్యశబ్దంబులు తత్సమస్త్రీలింగ సమములుగా నుండును ఉ జాడ మేడ తావి - మోవి మోపు దాపు మొ నపుంసక సమములగు దేశ్యశబ్దంబులు నపుంసక తత్సమశబ్దంబులవలె సమవర్ణాంతములుగా నుండును ఉ జొంపము ఱంపము పల్లము బెల్లము మొ

ఆ౭ తత్సమశబ్దంబుల తటుచుగా ప్రకృతితోడ సమాన మయిన లింగము గలవిగానుండును ఉ రామ డు నత రళు కులము జమ డు జడ కారము మొ

౮౨ వర్ణనిర్దేశమందును ప్రత్యయమందును వర్ణమునకు దీర్ఘంబువచ్చును ఉ కారకు మూఁకు నూవచ్చును మూవచ్చును

౮౩ వడ్లు నళ్లు ఇత్యాదులు నిత్యబహువచనాంతములు వెండి బంగారు ఇత్యాదులు నిత్యైకవచనాంతములు

౮౭ అవంతగుణవాచకంబులకంటె బరంబుగ నివర్ణకంబు బహుళంబుగానగును ఉ నల్లని కలువ నల్లగి వ తెల్లని తమ్మి తెల్లదమ్మి బహుళమన్నందుగలన చక్కనివాడు ఇత్యాదులందు నివర్ణంబు నిత్యంబు అవంత మన్నందున వెలిదమ్మి ఇత్యాదులయందు నివర్ణంబులేదు

౮౧ నింద్యమందు శబ్దాదినుండి వర్ణంబునకు గివర్ణం బాదేశంబగును వారి గిరి పని గిని మొ దీర్ఘంబునకు దీర్ఘంబగు ఉ రా ముడు గీము డు మొ

శాస్త్రనియమంబు లేక ప్రయోగశరణంబులై గ్రంథంబుల నసేక శబ్దంబులు గానుబడుచున్నవి ఉ నిగనిగలు నిగన్ని గలు నిగనిగమనును తళతళమనెను జంజ్ఝనెను వి విన వ్వెను హూహూయని యగ్నినూ దెను గునగ నడచెను నట్టనడుమ గొట్టకొన చిన్నచివర పట్టపగలు ఎట్టయెదురు మిట్ట మిట్టు క్రొన్నన కొంచిపురు నెన్నడుము నెత్తావి చెంగలువ చెంగావి పొందామర స్త్రీ జదువులు వేవెలు వేనవేలు రాయంచ ఇంచరుగ పేరురము మోనల కోనాడెను గుఱాక చానేసెను దీలుపడె నేకురు పోమంతె మంతె వలిమిరి చలి మిరి కల్లరి జూదరి కన్నెతోరము రెడ్డతీకము మొ

ఁ నెగసె పొగరె పొంచె ఇత్యాదులయం దాది హల్లునకు సోపంబు వైకల్పికంబు ఉ ఎగసె ఒగరె ఎంచె

అభ్యాసము

దీర్ఘాంతములగు సంస్కృతశబ్దంబులకు చెను గున నెట్లు ప్రయోగము ఉదాహరణములెవ్వి బుకారాంతము లెట్లు ప్రయోగింపగును ఉకారాంతములకు వచ్చునట్ల వర్ణకము లెవ్వి మరు డని ప్రయోగి వచ్చునా వృద్ధు చార్వాకు మూర్ఖు ఇవి సాధువులా వేఱు రూపములున్న వెప్పము చర్మ ము కుశము అని చెప్పవచ్చునా చేనులు గోనులు రేనులు ఇవి సరియైన రూపములా కానియెడల దిద్దుము సూత్రము చెప్పము వనశబ్దమునకు తృతీయావిభక్తి చెప్పము ముని బుడిం కలి వీని బహువచనరూపము లెవ్వి దోసిలి అట కలి గొడ్డలి వీని బహువచనములు చెప్పము

తప్పులు దిద్దుము

హరినిచేత్ వటునిత్ వటు డు రమాయొక్క రాములో పల్ రాముయందు గొలు మందనుండి వచ్చినవి దోసిలిలు కుశము ఎత్తడు మాతృ అయిశ్వర్యము హరిలకొఱకుత్ రాపునత్ వడ్డులు

అజంతపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము

వాలంతపరిచ్ఛేదము

౧ హలంతశబ్దములు అగుణవర్ణములు గుణవర్ణాంతములు అని రెండువిధములు గలవి

౨ అగుణవర్ణాంతము ల సం కృత ప్రథమైకవచనతుల్యములు ఉ కికుప్ చి వృక్ మొ

గుణవర్ణములు సంస్కృత ప్రథమైక వచనతుల్యములు ఉ గుణవంతమ్ సుహృదమ్ వేదవిదమ్ మొ

౪ హ్రస్వంబుఁ బరంబులయిన అగుణవర్ణంబుల కడ హల్లులకెల్ల ద్విత్వోత్వంబులు వచ్చును స ప్రత్యయము లోఁ బంచమ ఉ కకుప్ చిక్ వృక్ మొ దీర్ఘంబుఁ బరంబులయిన హల్లులకు ద్విత్వంబు వైకల్పికంబు ఉత్వంబు-నిత్యంబు ఉ వాకు వాక్ మొ

౫ గుణవర్ణాంతంబులయొక్క అంత్యహల్లునకు లోపంబు గలుగును

౬ వాని వ హత్తులకు దువర్ణకంబును అమహత్తులకు మువర్ణకంబును మునుపటివలెనగును ఉ గుణవంతు డు సుహృ దు డు అనఁడ్వాహము - శ్వానము మొ మఱికొన్ని హలంత శబ్దముల యంత్యహల్లునకు వి ల్పకముగా లోపంబు గలుగును ఉ జగము జగత్తు

౭ ఆత్మన్ శబ్దమునకు ఆత్మ ఆత్మా డు ఆత్మము అని మూడు రూపంబులు

౮ ఇమనిచ్ ప్రత్యయాంతములకు గరిమ గరిమము అని ఇట్లు రెండు రూపంబులు

౯ రాజన్ శబ్దమునకు రా జు అనిరూపము

౧౦ ఋధిన్ బుభుక్షిన్ శబ్దములకు ఋధము బుభుక్షు డు అని రూపంబులు

౧౧ సుశర్మాదులకు రూపద్వయంబు ఉ సుశర్మ సుశర్మా డు నిగమశర్మ నిగమశర్మా డు మొ

౧౨ హనుమచ్ఛబ్దమునకు హానుమంతు డు హనుమాను డనియు భగవచ్ఛబ్దమునకు భగవంతు డు భగవాను డనియు రూపంబులు

౧౩ సకారాంతశబ్దములందు గొన్ని చ అంత్య సకార లోపంబు గలుగును ఉ తేజము - తేజస్సు వపుము వపుస్సు మొ కొన్ని గలుగదు ఉ పయస్సు వయస్సు మొ

౧౪ నకారాంత శబ్దములందు గొన్నిటి ద్విత్వలోపం బునగును ఉ మనము మనస్సు మనసు శిరము శిరస్సు శిరసు మొ

౧౫ సంపచ్ఛబ్దమునకు సంపద సంపత్తు ఆపచ్ఛబ్దమునకు ఆపద ఆపత్తు అనిరూపములు

౧౬ విశేషణంబులకు విశేష్యంబులకుంబోలె లింగ ప్రయుక్తరూపంబు లగు ఉ నవస్తునిరాజు డు రాము డు నవస్తునిరాజులత బహురాజము దేశము

౧౭ తచ్ఛాద్యర్థకములైన ఆ ఈ ఎ లగు మహదర్థంబున ప్రథమైకవచనంబున వా డు వీ డు ఎవ డు అనిగు ను బహు వచనంబున వారు వారలు వాండ్రు వీరు వీరలు విండ్రు- ఎవరు ఎవ్వరు ఎవండ్రు ఎవ్వండ్రు అనియును ద్వితీయైకవచ నంబున వానిఁ వీనిఁ ఎవని ఁ అనియును ఒహువచనంబున వారి ఁ వీరిఁ ఎవరిఁ అనియును మహత్యర్థంబున ప్రథమైక వచనంబున ఆమె ఈమె ఏమె అనియును అమహదర్థంబున ప్రథమైకవచనబహువచనంబుల అది అవి ఇది ఇవి ఎది ఏవి అనియు రూపంబు లెయుంగునది

౧౮ అస్మచ్ఛబ్దదేశ్యము నా దీని ప్రథమైకవచనములు నేను ఎను బహువచనములు మేము ఎము ద్వితీయైకవచన ములు నన్నుఁ నిను ఁ బహువచనములు మమ్ముఁ మము ఁ నాచేతఁ మాచేతఁ ఇత్యాదు లూహ్యంబులు

౧౯ యుష్మచ్ఛబ్దదేశ్యము నీ దీని ప్రథమైకవచనములు నీవు ఈవు బహువచనములు మీరు ఈరు ద్వితీయైకవచన ములు నిన్నుఁ నినుఁ బహువచనములు మిమ్ముఁ మిము ఁ- నీచేఁ మీచేతఁ ఇత్యాదు లూహ్యంబులు

౨౦ ఆత్మ శబ్దదేశ్యము తా దీని ప్రథమైకవచనము తాను బహువచనములు తారు తాము తమరు ద్వితీయైక వచనములు తన్ను తను బహువచనములు తమ్ము - తము తనచేత తమచేత ఇత్యాదు లూహ్యాంబులు

౨౧ ఉభయార్థకము మన దీని ప్రథమాబహువచనము మనము ద్వితీయాబహువచనము మనల మనచేత మనకొ ఱకు ఇత్యాదు లూహ్యాంబులు

౨౨ ఇదమ్ అదస్ ఏతత్ ఈశబ్దంబుల దేశ్యంబు ఈ యచ్ఛబ్ద దేశ్యము ఏ తచ్ఛబ్దదేశ్యము ఆ ఇవి మఱియొక శబ్దముతో నన్వయించునపుడు తాము హ్రస్వమును బొంది మీ విపర్యయమునకు వైకల్పికముగా ద్విత్వమును బ్బుంచును ఉ ఈదేశము ఇద్దేశము ఎదేశము ఎద్దేశము ఆదేశము అద్దే శము

౨౩ కొన్నియెడల శబ్దాంతరాన్వయములేనప్పుడును ద్విత్వ ము కలుగును ఉ ఇది ఇద్ది ఎది ఎద్ది అది అద్ది నంయుక్తంబు పరంబగునపుడు కలుగదు ఆత్రోవ ఆప్రోలు ఆస్వర్గము

౨౪ శ ష స హ ర ఇవి పరములగునపుడు పైవిధి చెల్లదు ఉ ఆశంకరుఁడు - ఆషణ్ముఖుఁడు ఆసేన ఆహాయము ఆరాజు

౨౫ ఇకారాంతంబులయిన దేశ్యాస్తద్యుష్మచ్ఛబ్ద విశేషణ ముల ఏకవచమునందుఁ గ్రమముగా ని వి అను వర్ణకములు

వచ్చును ఉ నేను కవిని నీవు కవివి నేను తండ్రిని నీవు తల్లివి మొ

౨౬ ఇకారాంత వ్యతిరిక్తములయిన అస్మచ్ఛబ్ద విశేషణముల యేవచనమందు నువర్ణకంబును యుష్మచ్ఛబ్ద విశేషణముల యే వచనమందు వువర్ణకంబును వచ్చును ఉ నేను భక్తుడను నీవు దేవుడవు మొ

౨౭ అస్మచ్ఛబ్ద విశేషణముల బహువచనమందు మువర్ణకంబును యుష్మచ్ఛబ్ద విశేషణముల బహువచనమందు రువర్ణకంబును వచ్చును ఉ మేము భక్తులము మీరు పూజ్యులరు మొ

౨౮ ఉకారాంతశబ్దములకు ను ము వు రు వర్ణకములు పరములగునపుడు అకారాదేశంబు వచ్చును

౨౯ పైవిధి క్రియాపదంబులయందును చెల్లును ఉ నేను జయించుచున్నాడను నీవు జయించుచున్నాడవు మొ

౩౦ సమస్తశబ్దంబులమీద సంబంధార్థమందు దివర్ణకంబు వచ్చును ఉ రాజుది వానిది నీది నాది తనది మొ

౩౧ నీ నా తా అనువానిమీద సమానంబున దువర్ణంబు వికల్పంబుగ వచ్చును ఉ నాదుసొమ్ము నీదు క్షితనదుమహిమ మొ

౩౨ లేనుగునందు గొన్నియెడల క్రియాపద నామపదములయొక్క ఉకారంబునకు లోపంబు గలుగును ఉ చూడ

ర్జనులు వత్తుర్తనులు కఁదెఱచి కల్దార్వి విల్పాని వేర్వాడి-గోర్మోస మొ

3 సమస్తములయిన స్త్రీలింగశబ్దములకు టాప్ జీప్ మొదలయిన స్త్రీప్రత్యయములు నియతములు ఉ నత భక్తవత్సల రామకృప సంతాపహారిణి లక్ష్మి సర్వాభీష్టప్రదాత్రి మొ

3ర తెను గునందును స్త్రీలింగవిశేషణములు స్త్రీలింగములు గలవిగానే యుండును ఉ పాలమున్నీటికూ తురుపద్మహస్త పుడమిచెలికూ తురే సర్వభువనజనని మొ

3ఱ అప్రాణివాచక స్త్రీలింగ విశేషణము స్త్రీలింగముగలదియు లేనిదియు నగును ఉ శరచ్చంద్రిక మనోహర మనోహారము మొ

3ఌ అ ఇ ఉ అను వర్ణకములు తెను గున స్త్రీలింగద్యోతకములు గొర గొరి గొరు లచ్చు లచ్చి లచ్చు మొ.

3ౡ త్వ ప్రత్యయార్థమందు తన వర్ణకంబు వచ్చును ఉ పెద్దతనము ఎన్నతనము దొరతనము మొ

-ర ప్రాతిపదికంబుమీ ద స్వార్థమందు కవర్ణకంబు వచ్చును ఆకవర్ణకంబు పరంబగునపుడు ఉకారాదేశంబు వచ్చును ఉ వెల ది వెల దుక పాల తి పాల తుర మొ

-ర గుణవాచకంబులగు నల్లాదులకు నవర్ణకంబగు ఉ నల్లన ఎఱ్ఱన-తెల్లన పచ్చన చామన తియ్యన పుల్లన చక్కన మొ

౪౦ మత్త్వర్థమందు పుంవాచకములకు కాడు ప్రత్యయంబును స్త్రీవాచకములకు కత్తెప్రత్యయంబును వచ్చును ఉ చెలికాడు చెలికత్తె వన్నెకాడు వన్నెకత్తె మొ చెలిమికలవాడు చెలిమికలది వన్నెకలవాడు వన్నెకలది అని యర్థము

౪౧ చిన్నాదులకు ఆకవర్ణకము వచ్చును ఉ చిన్నఆకము పెద్దఆకము మొ

౪౨ దఘ్నార్థంబునందు బండికొలదులగు ఉ మోకాలిబంటి మోకాలికొలది

౪౩ స్త్రీవాచకంబులగుచో వగాదులకు ఆడివర్ణకంబువచ్చును ఉ వగలాడి చిన్నెలాడి మొ

౪౪ సంస్కృతమం దేయే యర్థంబులయం దేయే విభక్తి వచ్చునో తెనుగునందు ఆయా యర్థంబులయం దాయా విభక్తి వచ్చును

ఎత సరోవృత్తముకాలు	ప్రాతిపదికార్థమున ప్రథమ.
ఎతను దల చెద	కర్మార్థమున ద్వితీయ.
సురలచేత నుతింపఁబడియె	కర్తృర్థమున తృతీయ
ఖడ్గముచేత నటికె	కరణార్థమున తృతీయ
దయచేత రక్షించె	హేత్వర్థమున తృతీయ
నాకొఱ కిచ్చె	సంప్రదానమున చతుర్థి
పాపమువలన బాసె	అపాదానార్థమున పంచమి
నీవలన బ్రతి తి	హేత్వర్థమున పంచమి

రామునిదాసుడు సంబంధార్థమున షష్ఠి
జగములకు గర్త కర్మార్థమున షష్ఠి
వైకుంఠమందుండె అధికరణంబున సప్తమి

రఓ తెనుఁగునందు గొన్నియెడల నొక విభక్త్యర్థమందు మఱియొక విభక్తి వచ్చును ఉ ఁత నాకు వర మిచ్చె ఇచట చతుర్థ్యర్థంబున షష్ఠి శిరమున గురుపాదుకల వహించితి ఇచటఁ దృతీయార్థమందుసప్తమి-సుఖముండె ఇక్కడతృతీయార్థమందుఁ బ్రథమ.

రఓ అచేతనవాచకములయిన శబ్దములకుఁ దృతీయాసప్తమ్యర్థములయందు ద్వితీయయు ద్వితీయార్థమందు ప్రథమయు వైకల్పికముగా నగును ఉ కత్తిని గొమ్మను నఱకెను కత్తిచే గొమ్మను నఱకెను ద్వారకనున్నవాడు ద్వారకయందున్నవాడు రథమెక్కెఁ-రథమునెక్కెఁ మొ

రఠ ఉండిశబ్దము పరంబగునపుడు పూర్వశబ్దమునకు ద్వితీయానప్తములగును ఉ వనమునుండి - వనమందుండి - బ్రహ్మలోకముననుండి మొ

రయ షష్ఠ్యంతవిశేషణమునకు ప్రథమ వచ్చును ఉ అనఘుచరితుడు రఘునందనునకు ప్రణతి మొ

రఱ విశేషణ విశేష్యంబు లితర శబ్దములచేత వ్యవధానము గలవియు నగును ఉ రాముడల చెడ సుగుణాభిరాము నెపుడు రామునభిరాము సద్గుణధాము డలఁతు మొ

౫౦ లెను గునందు విశేషణ గతములయిన బహువచన ములకు ఏకవచనము వచ్చును ఉ ఇంపయిన పలుకులు సొంప యిన నరులు ఇష్టన గు పదార్థములు మొ

౫౧ లెను గునందును ద్విగుసమాసము కర్మధారయసమా నము తత్పురుష సమాసము ద్వంద్వసమాసము బహువ్రీహి సమాసము ఉపమాన సమాసము ఉత్తరపద లోపసమాసను రూపకసమాసను మొదలగు సమాసములు కలవు

ముచ్చిచ్చు మువ్వన్నె ముక్కాక మొ ద్విగువు
నల్లగలువ తెల్లదమ్మి మొ కర్మధారయము
మల్లెపువ్వు-దొంగయలుకు మొ తత్పురుషము
తల్లిదండ్రులు అన్నదమ్ములు మొ ద్వంద్వము
అలరువిల్తు డు నలువ మొ బహువ్రీహి
చిగురు గేలు జుంటిమోవి మొ ఉపమానపూర్వపదము
కేలుదమ్మి రాచనంగము మొ ఉపమానోత్తరపదము
జవ్వాదిసెట్ట వంటలరంగమ్మ మొ ఉత్తరపదలోపము
కన్నుగలువ కౌనుమిన్ను మొ రూపకము

౫౨ సమాసాంత ప్రత్యయవిధులు ఔపవిభక్తికములవలె జేయ దగినవి ఉ ఆలరువిల్తు డు వాలుగంటి తమ్మిచూలి - నలువ మొ

౫3 కేవలాంధ్రపదములతో గూడిన సమాసమును సమా సకమందురు ఉ నిండుపున్నమనాటిజాబిల్లి వెన్నెల తేట తియ్యని బ్రహ్మావి తోట నీటు మొ

౫౪ సమాసకావయవములయిన శబ్దములయందు విభక్తి మొదలయినవాని లోపము వచ్చును ఉ వేల్పుదొర రాచ కొమరుడు మొ మొదలగు అని యన్నందువలన తమ్మికంటి ఇత్యాదులయం దుపమావాచకలోపంబును వేల్పులచెట్టు మావులతోట ఇత్యాదులయందు యొక్కకుమాత్రము లోపంబును గ్రహింప బడును

౫౫ సంస్కృతాంధ్రపదములతోడ గూడిన సమాసంబు మిశ్రసమాసంబు ఉ పద్మాకరపు దావిచెలువు పాలకడలి పల్లె రామణీయకము మొ

౫౬ ఆఅక్షరములవఅకును తెను గుదము సంస్కృతపదముతో సమసించి కర్మధారయ మగును ఉ వాడి మయూఖములు వేడి పయోధారలు కలి భుజంగ కన్యలు మొ

౫౭ అనేకములయిన సంస్కృత శబ్దములు తెను గు శబ్దములతోడను తెను గుశబ్దములు సంస్కృత శబ్దములతోడను యథేచ్ఛగా దమ తమవిభక్తివికారములతో సమసించుచున్నవి ఉ తెలిదమ్మి కంటిగేహిని పుట్టనించి సంపత్తి పెంపు - కలువకంటి కటాక్షంపు గుంపులు మొ

అభ్యాసము

వాలంతములనేమి అవి యెన్ని విధములు గుణవర్ధణ శబ్దములను కొన్ని జెప్పము అగుణవర్ధణశబ్దములను కొన్ని

చెప్పము కకుప్ గిక్ వాక్ రాచ్ సుహృదమ్ అనడ్వా హమ్ వీని దెలుఁగున నగురూపంబు లెవ్వి ఇమనిచ్ ప్రత్య యాంతములకు గొన్ని యుదాహరణములు వక్కాణింపుము పథిన్ బుభుక్షిన్ అప్ వీని దెలు గు రూపములు చెప్పుము వాఁడు వీ డు ఎవ డు వీని స్త్రీలింగరూపము లెవ్వి ఆ తావి ఈ దేశము ఎ అమరులు ఆ పట్టణము అని యుండునపుడు సమసనరూపము లెట్లుండును నేను భక్తు డను అనునపుడు రూప మెట్లు వచ్చునో సూత్రములు చెప్పి రూపంపుము అప్రోలు అస్వర్గము ఆబుషి అనురూపంబులు సాధువులా లెను గున స్త్రీప్రత్యయము లెవ్వి తద్ధితాంతము లెవ్వి కారక ము లెవ్వి సమాసము లెన్నివిధములు ముచ్చిచ్చు లెల్ల గుట్టము చెట్టుకొమ్మ కలువరం ఈ సమాసములకు బేర్లెవ్వి

హాలంతపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము

——

క్రియాపరిచ్ఛేదము

---

౧ ఉపకృతి పరిణతి సంవృతి అని తత్సమక్రియలు మూఁడు విధములు గలవి

౨ భూ ధాతు మొదలైనవి ఉపకృతి క్రియలు భూ ధాతు మొదలైనవి పరిణతి క్రియలు రంజ్ ధాతు మొదలైనవి సంవృతి క్రియలు

3 ఉపకృతిక్రియ భూ ధాతు మొదలైన కృత్ప్రత్యయము లంతమందు గలదియై ప్రకృతియగును ఉ పోష నుతి - స్తుతి మొ

౪ పరిణతిక్రియ అయ్ అవ్ ఆర్ అను వానితో గూడి ప్రకృతియగును ఉ జయ్ క్షయ్ సంశ్రయ్ - అనుభవ్ పరిభవ్ అపహ్నవ్ భర్ వర్ హర్ మొ

౫ సంవృతిక్రియ ఉపదేశకాలమందు సిద్ధమైన స్వరూపముతోడ గూడి ప్రకృతియగును ఉ రంజ వన అర్థ గర్వ గణ దండ భజ మొ

ఈమూఁడువిధములైన క్రియలకు భేద మెల్లెఱుఁగవలయును

౬ తద్ధర్మ వర్తమానభూత భవిష్య దర్థకములని క్రియలు నాల్గువిధములు గలవియగును

తద్ధర్మమనఁగా భూతాద్యర్థత్రయ విలక్షణమైన యొండొక యర్థవిశేషము

౭ మూఁడు విధములైన క్రియాపదములకును స్వార్థమందును నిజర్థమందును ఇంచు అనునాగమం బంత్యావయవముగా వచ్చును ఉ పోషించు పోషిం ంచు మొ

౮ దేశ్యక్రియలకు ణ్యర్థంబునమాత్ర మీయాగమంబు వచ్చును ఉ కొల్చించు రావించు మొ

౯ సమస్త క్రియలకు వర్తమానార్థమందు చువర్ణంబు ఆగమంబుగా వచ్చును

౧౦ క్రియలకు వర్తమానార్థమందు ఉన్న అను శబ్దంబును భవిష్యదర్థంబున కల అను శబ్దంబును అనుబంధము లగును

౧౧ మహత్తు కర్తరైనపుడు ఉన్న అనుశబ్దమునకు దీర్ఘంబు వచ్చును

౧- మహత్తు కర్తరైనపుడు వర్తమానార్థమందును భవిష్యదర్థమందును వ్యతిరేకార్థమందును క్రియాపదంబులప్రథమపురుషైక వచనంబునకు డువర్ణకంబు వచ్చును ఉ పోషించుచున్నాడు వండుచున్నాడు వండగలడు వండడు మొ

౧3 అనుబంధము ప్రార్థనార్థ ణిచ్చు వ్యతిరేకార్థము తుమున్నర్థము ఇవి పరమగునపుడు ఇంచుగాగమసంబంధియగు చకారంబునకు పకారాదేశంబు వచ్చును ఉ పోషింప

గలడు పోఁపుము పోఁపుంపుము పోఁపఁడు పోఁపఁడు
వండింప గలడు మొ

౧౪ అమహత్తు కర్తయైనపుడు వర్తమానార్థకప్రథమపురు
షైకవచనబహువచనములకు గ్రమంబు ది వి అను వరకం
బును భవిష్యదర్థమందును వ్యతిరేకార్థమందును ప్రథమ
పురుషైకవచన బహువచనములకు దు వు అను వర్ణకంబులును
వచ్చును ఉ పోఁపుచున్నది పోఁపుచున్నవి వండుచు
న్నది వండుచున్నవి పోషింప గలదు పోఁప గలవు వండ
గలదు వండ గలవు పోషింపదు పోఁపవు వండదు వం
డవు మొ

౧౫ సమస్తక్రియలయందును అన్ని యర్థములయందును
మధ్యమ పురుషైకవచననునకు వువర్ణకంబును ఉత్తమపురుషైక
వచనబహువచనములకు ను ము వర్ణకంబులును త్ర్యన బహు
వచనములకు రువర్ణకంబును వచ్చును ఉ పోఁపుచున్నావు
పోఁప గలవు పోఁపవు పోఁపుదువు పోషించుచున్నా
ను పోషించుచున్నాము పోఁప గలను పోఁప గలము
పోఁపను పోఁపము పోఁపుదును పోఁపుదుము పోఁప
చుచున్నారు పోఁపుచున్నారు పోషింప గలరు పోఁప
గలరు పోఁపరు పోఁపరు పోఁపుదురు పోఁపుదురు
వండుచున్నావు వండుచున్నాను వండుచున్నాము వండుచు
న్నారు మొ

౧౬ భూతార్థమందును తద్ధర్మార్థమందును ప్రథమపురు షైకవచనం బునకు లోపంబు వచ్చును

౧౭ భూతార్థమందు ప్రథమపురుషైకవచనంబున ధాత్వం తోకారంబునకు ఎకారాదేశంబు వచ్చును ఉ పోషించెను పోషించును పండెను వండును మొ

౧౮ భూతార్థమందును క్త్వా ప్రత్యయార్థమందును క్రియాంత్య వర్ణమునకు ఇకారాదేశంబు వచ్చును క్త్వా ఉ పోషించి వండి మొ

౧౯ భూతార్థక మధ్యమోత్తమపురుషములయందు తివ ర్ణంబును తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనముతప్ప దక్షిన పురు షములయందు దువర్ణంబును వచ్చును త ఉ వండుదురు వరీడుదువు వండుదురు వండుదును వండుదుము

౨౦ భూతార్థక క్రియాపదంబులమీది వు రు సు ము అను గర్ణకములయందలి ఉకారమునకు ఇకారాదేశంబు వచ్చు ను పోషించిరి పోషించితివి పోషించితిరి పోషించితిని పోషిం చితిమి వండిరి వండితివి మొ

౨౧ వ్యతిరేకార్థమందును భవిష్యదర్థమునందును తుము న్నర్థమందును క్రియాంత్యవర్ణమునకు అకారాదేశంబువచ్చును ఉ వండ డు వండ గల డు వండన్ మొ

౨౨ తద్ధర్మార్థమందు దువర్ణంబు పరంబగునపుడు ఇంచు గాగమసంబంధి చువర్ణకంబునకు లోపంబును బిందుపూర్వక

దువర్ణకంబునకు శువర్ణాదేశంబును వైకల్పికముగా నగును పోషంతురు పోషంతువు పోషంతురు పోషింతును పోషంతుము వండింతురు మొ

౨౩ తద్ధర్మార్థరూపాంతరంబున క్రియాంత్యవర్ణంబునకు ఎకారాదేశంబును ప్రథమపురుషైకవచనమందు ద్రుతాంతంబులగు డిడు వర్ణకంబులును రువు ను ము వర్ణకములు పరములగునపుడు దకారంబు వచ్చును ఉ పోషంచెడిన్ పోషంచెడున్ - పోషించెదరు పోషించెదవు పోషంచెదరు పోషంచెదను పోషంచెదము వండెడిన్ వండెనున్ వండెదరు మొ

౨౪ ప్రార్థనార్థ మధ్యమపురుషైకవచన బహువచనములకు క్రమముగా ము డు వర్ణకంబులు వచ్చును ఉ పోషంపుము పోషింపు డు వండుము వండు డు మొ

౨౫ ఏకవచనమునందు వచ్చునట్టి మువర్ణకము హల్లుపరంబగునపుడు వైకల్పికంబుగ లోపంచు ఉ పోషంపుము నీవు పోషింపు నీవు వండుము నీవు వండు నీవు మొ

౨౬ ప్రార్థనార్థక ము డు వర్ణకంబులకంటె అ ఆ ఇ - ఈ లు వైకల్పికంబుగ బ్రయోగింప బడును ఉ పోషంపుమ పోషంపు డ పోషంపుమా పోషంపు డా పోషంపుమి పోషంపు డి పోషంపుమీ పోషంపు డీ వండుమ వండు డ వండుమా వండు డా వండుమి వండు డి వండుమీ వండు డీ మొ

౨౭ వ్యతిరేకార్థక మధ్యమపురుషంబునకు ఎ ఎ ఒ ఓ అయ్య అమ్మ అనునవి ప్రార్థనాద్యోతకము లు గా వచ్చును ఉ పోఁపవె పోఁపరె పోఁపవే పోఁపరే పోషింప వొ పోఁపరొ - పోఁపవో పోఁపరో పోఁపవయ్య పోఁపరయ్య పోఁపవమ్మ పోఁపరమ్మ వండవె వండరె వండవే వండరే వండవొ వండరొ వండవో వండరో వండవయ్య వండరయ్య వండవమ్మ వండరమ్మ మొ

౨౮ ఉభయకర్తృక ప్రార్థనార్థకంబునకు ముపర్యకంబు పరం బగునపుడు దకారంబు పూర్వాగమంబుగా వచ్చును ఉ పోషిం పుదము పోఁతము వండుదము మొ

౨౯ వ్యతిరే ప్రార్థనార్థకంబున ము డు వర్ణకంబులు పరంబగునపుడు కువర్ణకంబు పూర్వాగమంబుగా వచ్చును ఉ పోఁపకుము పోషింపకు డు వండకుము వండకు డు మొ

౩౦ సమస్తక్రియాపదముల యంతమందు భావార్థమున టవర్ణకంబు వచ్చును ఉ పోఁచుట వండుట మొ

౩౧ వ్యతిరేకభావార్థమందు మివర్ణకంబు వచ్చును ఉ పోషింపమి వండమి మొ

౩౨ క్త్వార్థక రూపములలో ద అకారంబును కవర్ణకమును వచ్చి వ్యతిరేకక్త్వార్థకమగును ఉ పోఁపక-వండక మొ

౩౩ ధాతువులలో చ ద్రుతసహితంబగు చువర్ణకము వచ్చి శత్రర్థకమగును ఉ పోషించుచుఁ వండుచుఁ మొ

౩౪ ధాతువుమీద ద్రుతసహితంబగు డువర్థకము వచ్చి ఆసంఖ్యార్థకమగును ఉ పోషించుడుఁ వండుడుఁ మొ

౩౫ ధాత్వంతోకారమునకు ఇకారాదేశంబును ద్రుత సహిత నకారంబును వచ్చి చేదాద్యర్థకమగును ఉ పోషించినఁ వండినఁ మొ

౩౬ ధాతువుమీద చువర్థకము ఉన్న అనుదానితో జేరి వచ్చి వర్తమానార్థకవిశేషణమును క్త్వార్థక క్రియారూపముమీద నవర్ణకము వచ్చి భూతార్థకవిశేషణమును తుమున్నర్థక క్రియారూపనుమీద కల అనునది వచ్చి భవిష్యదర్థ విశేషణమును ధాతురూపమును మీద ఎడి ఎడు ప్రత్యయములు వచ్చిన రూపములును తద్ధర్మార్థక విశేషణములు నగును ఉ పోషించుచున్న వండుచున్న పోషించిన వండిన-పోషింప గల వండ గల పోషించు పోషించెడి పోషించెడు వండు-వండెడి వండెడు మొ

౩౭ ధాతువుమీద అకారమును నివర్ణకంబునువచ్చి వ్యతిరేకార్థక విశేషణమగును ఉ పోషింపని-వండని మొ

౩౮ క్రియలకు కర్మార్థమందు పడుశబ్దం బనుబంధకంబగును దానిమీద గర్తృప్రయోగమునకువలె ఉన్నాను బంధము మొదలగు కార్యములు వచ్చును పోషింపఁబడుచున్నాడు-పోషింప బడియెను పోషింప బడ గల డు వండ బడుచున్నాడు వండ బడియెను - వండ బడ గల డు మొ

3ర్ ణిజర్థకమునకు మునుప్ వలె నించుగాగమంబును - అనుబంధాదులును వచ్చును ఉ పోషించుచున్నా డు వండించుచున్నా డు పోఁచెను వండించెను మొ

కొన్ని ధాతువులు నానావిధములుగా ణిజంతము లగుచున్నవి

ధాతువు ప్రేరణ కర్తృర్థకము	ధాతువు ప్రేరణ కర్మర్థకము
కడుచు కడపు	పూను పూనుచు పూనించు
విఱుగు విఱుచు	తేలు తెలుచు తేలించు
మేయు మేపు	కుదురు కుదురుచు కుదిరించు
లేచు లేపు	విను వినుచు వినిఁంచు
తెలియు తెలుపు	మను మనుచు మనిఁంచు
తిరుగు త్రిప్పు	అడ గు అడ చు అడ గించు
తును గు త్రుంచు	కర గు కర చు ఱ గించు
తిను తినుఁంచు	కలఁగు కల చు కల గించు
పడు పఱుచు	ఉడుగు ఉడుపు ఉడిగించు మొ

౫ం క్రియాఫలంబుకర్తృగామియగునపుడుకొనుధాతువు ధాతువునకనుప్రయుక్తంబగు కొనుధాతువు పరంబగునపుడు ధాత్వంతోకారమునకు ఇకారంబు వైకల్పికముగా నాదేశం బగును ఇదియ యాత్మనేకపదార్థంబు ఉ పోఁచుకొనుచున్నా డు వండుకొనుచున్నా డు పోషించుకొనుచున్నా డు - వండికొనుచున్నా డు మొ

౪౧ ధాతుభిన్నంబయిన శబ్దంబుమీఁద ధాతుత్వమును వివక్షించునప్పుడు ఇంచుఈగాగమంబు వచ్చును ఉ ఓ ల్లించె చిఱించె మొ

౪౨ భూత తద్ధర్మార్థములయందు పశుపక్ష్యాది తిర్య క్కులును అచేతనంబులును గర్తలగునప్పుడు బహువచనం బేక వచనంబే యగును ఉ చిలుకలు రంబిల్లెఁ చివుళ్లు విల సిల్లెఁ చిలుకలు రంబిల్లుఁ చివుళ్లు విలసిల్లుఁ మొ

౪౩ అయంతంబుగానిదియై లఘువయిన యొక యక్ష రము పూర్వమునందు గల క్రియయొక్క అంత్యంబైన వర్ణం బునకు ఇకారాగమంబు వైకల్పికంబుగ వచ్చును ఉ ఘుంచె ఘుఞ్చయించె నంచె నఞ్చయించె వధించె వధియించె మొ

౪౪ రంజఘుఎ ఇత్యాద్యకర్మక ధాతువుల యించుగాగమ నంబంధించిందు చకారంబులకు రెండు లకారంబులు సంశ్లిష్టం బులై యాదేశంబులగును ఉ రంజిల్లు ఘటిల్లు విస్తరిల్లు మొ తద్భవములందును గలదు ఉ ఆవటిల్లు నివ్వటిల్లు మొ

౪౫ ద్విత్వంబులేకయును ప్రయోగంబులు గలవు ఉ రంజిలు నివ్వఁలు

౪౬ రంజి ఘట ధాతువులకు ణిచ్చు పరంబగునప్పుడు లద్వ యాదేశంబు గలదు. ణిజర్థంచుగాగమము పరమగునపుడు లకారద్వయా దేశమోగ్యంబు స్వార్థంచు గాగమమునకు

లోపంబు గలుగును ఉ రంభించె మమ్ము ఘుంచె నత్కార్యము మొ

౪౭ తత్సమ ప్రయలకువలె దేశ్య ప్రయలకును అనుబంధాదులు వచ్చును

౪౮ ప్రయాపదాంబులమీద ఏకార ఆకారములు ప్రశ్నద్యోతకములుగా వచ్చును ఉ నన్ను జూచితివే నన్ను ప్రోచితివా మొ

౪౯ సందేహార్థమందు ఓకారంబు వచ్చును ఉ చూచునో చూడడో మొ

౫౦ ఆశీరర్థంబున ధాతువునకు ఎడు త వర్ణకంబులు వచ్చును ఉ పోషించెడుత పోషించుత గండెడుత వండుత - మొ

౫౧ తద్ధర్మార్థకముకంచె కాత కావుత కాక అనునవి ఆశీరర్థంబున ననుప్రయుక్తంబులగును ఉ పోషించుగాత వండుఁగాత పోషంతురుగాత వండుదురుగాత వండుగావుత వండుదురుగావుత మొ

౫౨ ఒకానొకచో గేవలతద్ధర్మార్థకంబును ఆశీరర్థంబునం ప్రయోగింప బడును ఉ నాయఘుంబుల బోగొట్టునంద నుతుడు మొ

౫౩ ప్రథమాదిపురుషములందును వర్తమానాది అర్థములయందును ఏకవచనాదివచనములయందును వర్ణాగమంబు

విశేషముగా వచ్చును చేసెను చేసిరి చేసెడిని చేసెడును-
చేసెదరు చేసె చేసినను చేసిన డున్నా డు డున్నారు డుం ివి
డుం ిరి డుందురు డుందము డుంట డున్నను డుంచుచున్నా డు
డుంచుచున్నారు రా గల డు రా గలరు వత్తురు రమ్ము రండు-
వత్తము రా డు రారు రాకుము రాకు డు రప్పించుచున్నా డు
రావించుచున్నా డు రప్పించుచున్నారు రావించుచున్నారు
చూడ గల డు చూడ గలరు చూతురు చూడుము చూడు
డు చూడ డు చూడరు చూడమి కల డు కలరు లేడు
లేరు లేమి లేక మొ

అభ్యాసము

ధాతువులెన్ని విధములు తత్సమ్రయ లెన్నివిధములు
ఈ క్రింది పదములలోని తత్సమదేశ్య క్రియలను వివరించి
చెప్పుము చేయు సృజించు కొట్టు రంజించు వ్రాయు - బోధిం
చు లెగించు తిరియు మురియు కోయు నయించు అను
సరించు సంభవించు ఫలకరించు ఆవులించు అంగలించు-
క్రేంచు మొ

క్రిందిపదములలోని ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుషములను
వివరింపుము మఱియును కాలములను అర్థములను వచనము
లను సయితము వివరింపుము

నుతించుచున్నా డు వ్రాయుచున్నా డు చూచుచున్నాడు
కోయుచున్నాము తీయుము వండరు వ్రాయకుము అందము-

చేయుదము వండెడుఁ వండెడిఁ వండుఁ వండ గలవు వండను వండము గోయను చూచెఁ చూచితిని చూచితివి

ఈ క్రిందిపదము లేయేయర్థములయందు వచ్చినవో చెప్పుము

వ్రాయుట వ్రాయఁ వ్రాసిన వ్రాయు వ్రాయుచుఁ వ్రాయమి వ్రాసెడి వ్రాయుచున్న వ్రాయ గల వ్రాసిన వ్రాయుడుఁ

ఈ క్రిందిపదములను సూత్రములు చెప్పి నిర్వచింపుము

వండని పోషించుచున్నాడు వండడు చేయఁ వ్రాసి పోషింపుము పోషించఁ పోషింప బడడు పోషించుకొను పోషించఁ బడుచున్నాడు

భవిష్యదర్థమందు వచ్చునట్టి యనుబంధమేమి వర్తమానార్థమందేది తద్ధర్మము భూతము భవిష్యత్తు వర్తమానము వీనిని నిర్వచింపుము భావార్థము చేదర్థము తుమున్నర్థము వ్యతిరేకక్త్వార్థము ప్రార్థనార్థము వీనియందు వచ్చునట్టవర్ణకములను జెప్పుము

చిలుఁలు రంజిల్లెఁ చివుళ్లు విలసిల్లుఁ వీనిమీఁద గొంత చర్చ చేయుము

క్రియాపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము

చెన్నపురి ఆదిసరస్వతీనిలయ ప్రెస్సున ముద్రితము—1916.

ఆంధ్ర గ్రంథములు

	ప్రతి - రూ	ఆ
ఆంధ్రమహాభారతము పద్యకావ్యము —		
ఆది సభాపర్వములుగల సంపు ము	2	0
ఆరణ్యపర్వము	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	2	0
భీష్మద్రోణ పర్వములు	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	2	0
శాంతిపర్వము	2	0
అనుశాసనిక అశ్వమేధ ఆశ్రమవాస మూసల మహాప్రస్థాని స్వర్గా రోహణపర్వములుగల సంపు ము	2	0
ఆదిపంచకము ఒ టేసంపుటము	౨	8
యుద్ధపంచకము	3	12
శాంతిసప్తకము	3	12
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారిది	0	8
శకుంతలోపాఖ్యానము కృష్ణకవికృతము	0	12
లేమగుసమస్యలు చక్కనికూర్పు	0	2
భాస్కరరామాయణము చక్కనికూర్పు అత్యుత్తమప్రతి	4	0
కృష్ణరాయవిజయము కుమార ధూర్జటికృతము	0	8
లంకావిజయము రావణదమ్మోయము సటక ఎండిస్రోలు లక్ష్మణ కవి కృతము	1	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము సాధారణప్రతి	1	0
ఉత్తరరామాయణము కంకంటి పాపరాజప్రణీతము	2	0
రంగనాథరామాయణము ద్విపద కొత్తకూర్పు	3	0
మోహనాథరామాయణము 2 సంపుటములు	7	8

మొల్లరామాయణము చిన్నసైజున పెద్దక్షరములలో
ముద్రితము
మార్కండేయపురాణము మారనకృతము
ఆంధ్రభాగవతము పోతనామాత్యప్రణీతము ఇదివ
ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగానున్నది బ్లాబైండ్
2 వాల్యములు అత్యుత్తమప్రతి
మనుచరిత్ర పటిక
వసుచరిత్ర విమర్శనము
వసుచరిత్ర సవ్యాఖ్యానము చక్కని గాడ్పు
ఆముక్తమాల్యద
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము క్రొత్తగూడ్పు
డిటో కాళిబైండు
హరివిలాసము
డిటో కాలిబైండు
రామాభ్యుదయము
డిటో కాలిబైండు
కాశీఖండము చక్కనిక్రొత్తగూడ్పు
డిటో కాళిబైండు
సారంగధరచరిత్రము చేమకూర వేంకటకవికృతము
కవికర్ణరసాయనము మాంధాతచరిత్ర
కాళిబైండు
నిరంకుశోపాఖ్యానము రుద్రకవికృతము
నీలాసుందరీపరిణయము వేంకటకవికృతము
కాళిబైండు
పారిజాతాపహరణము మేలుకాకిక్షము చిన్నసైజు
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము ఎఱ్ఱాప్రగడకవిప్రణీతము
డిటో మేలుప్రతి కాలిబైండు
అనిరుద్ధచరిత్ర కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము
డిటో కాలిబైండు